

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ
БЛАГОУСТРОЮ В ГРОМАДІ
(НА МАТЕРІАЛАХ РАВА-РУСЬКОЇ МІСЬКОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Публічне управління та адміністрування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ПУАм-21
Свірюк Мар'ян Миколайович

(підпис)

Керівник:
д.е.н. професор
Вахович Ірина Михайлівна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2024 р.
д.е.н., професор
Гарант освітньої програми:
Вахович Ірина Михайлівна

(підпис)

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«23» 09 2024 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Свірнюку Мар'яну Миколайовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Реалізація політики благоустрою в громаді (на матеріалах Рава-Руської міської територіальної громади)»

Керівник роботи: Вахович Ірина Михайлівна

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30» грудня 2023 р. № 507/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «03» грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: навчально-методичні та наукові видання за тематикою дослідження, нормативно-правові акти законодавчих органів влади, місцевого самоврядування, Стратегія розвитку Рава-Руської міської територіальної громади на 2022-2027 роки, Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 років.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):
Вступ. Розділ 1. Теоретичні засади формування політики благоустрою територіальної Громади. Розділ 2. Аналіз політики управління благоустроєм. Розділ 3. Обґрунтування Заходів підвищення рівня благоустрою. Висновки. Перелік джерел посилань. Додатки.

5. Перелік графічного матеріалу: Лист 1. Рейтинг найкращих міст для життя. Лист 2. Рейтинг найгірших міст для життя. Лист 3. Динаміка видатків місцевих бюджетів. Лист 4. Ранжування регіонів за рівнем програм у сфері благоустрою. Лист 5. Картосхема громади. Лист 6. Фінансова спроможність громади. Лист 7. План доходів комунального підприємства. Лист 8. Комфорт проживання в громаді. Лист 9. Оцінка сфер діяльності мешканцями. Лист 10. Оцінка доступу людей з інвалідністю. Лист 11. Проект «Зелена інклюзія»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Теоретичний розділ	Вахович І.М.		
Аналітичний розділ	Вахович І.М.		
Проектний розділ	Вахович І.М.		
Нормоконтроль	Хомяк Н.В.		

7. Дата видачі завдання 23 вересня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Обґрунтування теми	до 23.09.2023	виконав
2.	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 28.10.2023	виконав
3.	Теоретичний розділ	до 07.03.2024	виконав
4.	Аналітичний розділ	до 30.05.2024	виконав
5.	Проектний розділ	до 03.09.2024	виконав
6.	Висновки	до 01.10.2024	виконав
7.	Формування списку джерел посилань	до 08.10.2024	виконав
8.	Формування додатків	до 15.10.2024	виконав
9.	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 22.10.2024	виконав
10.	Нормоконтроль	до 01.11.2024	виконав
11.	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 15.11.2024	виконав
12.	Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту	до 03.12.2024	виконав

Здобувач вищої освіти

(підпис)

(Свірнюк М.М.)
(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

(Вахович І.М.)
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Свірнюк М.М. Реалізація політики благоустрою в громаді (на матеріалах Рава-Руської міської територіальної громади). Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2024.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилань, додатків.

У роботі досліджено сутність благоустрою. Розглянуто зміст управлінської діяльності в сфері налагодження робіт із благоустрою у населених пунктах. Автором запропонована візія благоустрою як деякого механізму створення умов для комфорту життя. Проявом останнього є відчуття людського щастя. Вивчено міжнародний досвід в оцінюванні рівня щастя країн та з'ясовано роль індексу якості міських населених пунктів. Розглянуто стан реалізації політики благоустрою в регіонах країни та вплив на неї війни. Здійснено розбір системи управління благоустроєм громади.

Автором здійснено спробу обґрунтувати підходи до підвищення активності та ролі людей в процесах управління сферою благоустрою населених пунктів. Запропоновані проектні заходи в сфері благоустрою громади, які синергічно доповнюють один одного та покликані забезпечити стійкість міської агломерації до сучасних викликів сьогодення.

Ключові слова: благоустрій, політика благоустрою, громада, управління, контроль, координація, щастя, комфорт життя, гедонізм, комунальний сектор.

ANNOTATION

Svirniuk Marian. Implementation of the policy of accomplishment in the community (based on the materials of the Rava-Ruska city territorial community). Manuscript.

Qualification work for Master's degree in Public Management and Administration, speciality 281 Public Management and Administration. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2024.

The master's qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices.

The essence of landscaping is investigated in the work. The content of management activities in the field of landscaping in settlements is considered. The author proposes a vision of landscaping as a mechanism for creating conditions for a comfortable life. The manifestation of the latter is a sense of human happiness. The international experience in assessing the level of happiness of countries is studied and the role of the urban settlements quality index is determined. The state of implementation of the improvement policy in the regions of the country and the impact of the war on it are considered. The system of community improvement management is analysed.

The author makes an attempt to substantiate approaches to increasing the activity and role of people in the processes of managing the sphere of urban amenities. The author proposes project activities in the field of community improvement that synergistically complement each other and are designed to ensure the sustainability of urban agglomeration to the current challenges.

Keywords: accomplishment, accomplishment policy, community, management, control, coordination, happiness, comfort of life, hedonism, communal sector.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	9
1.1. Сутнісний прояв політики благоустрою	9
1.2. Філософія благоустрою	14
1.3. Управління сферою благоустрою	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ БЛАГОУСТРОЄМ	28
2.1. Політика благоустрою в міжнародному вимірі	28
2.2. Оцінка рівня благоустрою населених пунктів країни	33
2.3. Характеристика Рава-Руської міської територіальної громади	40
2.4. Стан благоустрою в громаді	43
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БЛАГОУСТРОЮ	51
3.1. Стратегічні пріоритети покращення політики благоустрою громади	51
3.2. Проект «зелена інклюзія» як складова політики благоустрою	56
ВИСНОВКИ	64
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ	67
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Всесвітня організація охорони здоров'я нещодавно офіційно визнала вигорання хронічним захворюванням, викликаним стресом сучасного життя. Темп життя дійсно пришвидшився, але якщо він відбувається в сфері улюбленої роботи, справи, а вздовж шляху слідування з дому до місця праці й назад людині створено комфортне середовище, завдяки грамотній політиці благоустрою, то таким темпом життя можна лише насолоджуватися й відчувати себе по справжньому щасливим. Якщо навіть влаштовує людину її місце праці та її професія, матеріальні стимули, але довкола немає облаштованих об'єктів благоустрою, то ніякі матеріальні чинники не зможуть втримати таку людину в середовищі некомпфортності. Це одна із причин, яка пояснює довоєнну міграцію українців закордон, коли навіть за рівних матеріальних стимулів вони обирали більш комфортне середовище облаштоване західним суспільством. Людям властиво шукати емоцію задоволення, лагідності сприйняття оточення, що проявляється в комфорті життя. Останній залежить від політики благоустрою, оскільки людина, незалежно від її психотипу, все таки є суб'єктом соціальним, який живе в конкретному середовищі.

Мета роботи полягає у вивченні теоретико-прикладних аспектів реалізації політики благоустрою громади.

У відповідності до поставленої мети було сформовано та здійснено спробу вирішити ряд наступних завдань:

- дослідити сутність політики благоустрою;
- вивчити філософське підґрунтя благоустрою;
- розглянути роль і напрями управління сферою благоустрою;
- здійснити дослідження напрямів реалізації політики благоустрою на міжнародному та національному рівнях;
- оцінити стан розвитку місцевої громади та рівень провадження нею політики благоустрою;
- розглянути стратегічні фактори реалізації політики благоустрою;
- запропонувати інтегральний підхід реалізації заходів із благоустрою.

Об'єктом дослідження виступає формування та реалізація політики благоустрою міської територіальної громади.

Предмет дослідження – управлінська політика в сфері благоустрою громади.

У ході виконання роботи використано низку наукових методів, а саме: історичний метод, за якого було здійснено дослідження поняття благоустрою населених пунктів та управління сферою благоустрою; індуктивний та дедуктивний методи надали можливість проаналізувати критерії проявів результативності функціонування системи благоустрою; порівняльний підхід застосовано до розуміння благоустрою на міжнародному, національному та регіонально-локальному рівнях; використано системно-структурний підхід до вивчення повноважень та ролі різних гілок влади у сфері благоустрою, вивчення дії факторів на локальному рівні; комплексний метод дозволив сформулювати пропозиції щодо вдосконалення управління сферою благоустрою конкретної громади.

Інформаційною базою дослідження слугувати нормативно-правові акти регулювання сфери благоустрою, наукові видання за тематикою дослідження, чинні стратегії розвитку громади та регіону, інформативні матеріали органів місцевого самоврядування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1. Сутнісний прояв політики благоустрою

Політика є зібранням принципів, норм, стратегій і дій, що визначають напрямок розвитку чи управління в різних сферах діяльності. Політика застосовується на різних рівнях: від державного до організаційного, і може охоплювати різноманітні аспекти, такі як: економіка, право, екологія, соціальна сфера, культура, благоустрій тощо. Відзначимо, що походження терміну «політика» сягає часів Древньої Греції, де в своїх працях Арістотель трактував її як узагальнення проблем розвитку давньогрецьких держав – полісів, правлінь, урядів.

Здійснюючи дослідження концептуальних засад державної політики, В. Андріяш приходять до висновку, що традиційне розуміння політики зводиться до питання мистецтва управління державою, яка виражається в різноманітних проявах, характеристиках задля поліпшення якості життя громадян, гарантування стабільності в суспільстві через систему та механізми державного управління [1].

Традиційно політика визначається, як мистецтво управління державою. Вона зачіпає інтереси соціальних груп, класів, національностей і завжди обумовлюється економічним станом суспільства. Тобто, суб'єктами політики виступають соціальні чи професійні групи, класи, еліта, нація тощо. В окремих літературних джерелах, автори відносять до суб'єктів політики індивідів. Відзначимо, що інституційному плані, суб'єктами політики є соціальні інститути, групи інтересів, політичні рухи, профспілки, партії, держави, союзи держав. Тобто, в такому розумінні індивід немає можливості реалізувати політику особисто, шляхом її поширення на спільноту. Це може бути у випадку, коли такий індивід володіє владною функцією або коли такі індивіди інтегруються в групи, організації. Таким чином, здійснюється з'єднання спільних інтересів, що обумовлює пошук механізмів їх

реалізації. У сучасному суспільстві, з відкриттям інформаційного простору та можливостей донесення думок і аргументів до широкої спільноти, індивіди можуть провадити певну політику завдяки оперативному доступу до спільноти однодумців. Проте масштаб такої політики може бути несуттєвим у контексті повноцінної реалізації владних повноважень. Важливе значення для реалізації політики індивіда є тип державної системи управління – автократія чи влада народу. Як відмічається у праці вітчизняних науковців у сфері державного управління, політика є організаційною, регуляторною та контрольованою сферою суспільства, в межах якої здійснюється соціальна діяльність, спрямована на досягнення, утримання й реалізацію влади індивідами й соціальними групами задля здійснення власних запитів і потреб [2].

Розглянемо основні характеристики політики. Так, насамперед, політика визначає основні ідеї, на яких будується стратегія розвитку чи діяльності, а також кінцеві цілі, яких потрібно досягти. Політика включає в себе план дій для досягнення поставлених цілей. Це може бути система заходів або стратегій, які мають привести до певного результату. Для реалізації політики використовуються різні інструменти, такі як закони, регулювання, стандарти, фінансування, пропаганда тощо. Політика ідентифікує ті сторони життя та питання, на які слід звернути увагу в першу чергу, а також як реагувати на виклики і зміни в протіканні певних ситуації. Таким чином, завдяки зазначеним характеристикам політики, остання допомагає організаціям чи державам ефективно досягати своїх цілей, забезпечуючи чіткість і організованість у прийнятті рішень і діях.

Згідно Закону України «Про благоустрій населених пунктів», під благоустроєм населеного пункту розуміється «комплекс робіт із інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращання мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля» [3].

Як відмічає Д. Бізонич, благоустрій населених пунктів відіграє поліфункціональну роль у підтримці повсякденного життя населення, яке в них перебуває, проявляючи рівень співпраці влади, бізнесу та громадськості у вирішенні спільних завдань. Розвиваючи тему найбільш пріоритетних проблем у сфері благоустрою, дослідник відмічає, що такими виступають: незадовільний стан автошляхів; незадовільний санітарний стан вулиць; паркування, стоянка, зупинка автотранспорту в непередбачуваних для цього місцях [4].

З точки зору І. Солоннікової, ціллю організування благоустрою є створення комфортних, зручних, безпечних умов для мешканців територіальної громади. Дослідниця відмічає, що реалізація проектів із благоустрою має здійснюватися із дотриманням вимог щодо раціонального використання, належного утримання й охорони земельних ресурсів, захисту довкілля [5]. В даній дефініції благоустрою зустрічаємо термін комфорту, який мешканцям громади мають забезпечити заходи з благоустрою. При цьому автор досить у загальних рисах відмічає питання необхідності охорони земельних ресурсів та захисту довкілля. На наш погляд, слід вести мову про створення умов сталого розвитку територій. Власне, територія й розуміється як деяка сукупність земельних ресурсів, що використовуються під безпосередніми об'єктами благоустрою: парками, скверами, вулицями, площами, шляхами, прибудинковими територіями, рекреаційними та ін. об'єктами. Тому слід вести мову про заходи раціонального використання територій, охорони та організації упорядкування об'єктів благоустрою. Тут також слід підкреслити важливість забезпечення утримання території в належному стані. Йдеться про її використання за призначенням, відповідно до правил благоустрою території населеного пункту, містобудівної документації та, зрештою, генерального плану населеного пункту.

Для того, щоб розуміти якість виконання робіт із благоустрою, важливо мати прийняті технічні регламенти, які б установлювали вимоги до елементів благоустрою або продукції, що використовується у цій сфері, і яка потенційно може зашкодити людям, котрі користуються об'єктами благоустрою. Це забезпечить умови для організування належного функціонування об'єктів

благоустрою населених пунктів в умовах інфраструктурної життєдіяльності населення із забезпеченням його безпеки, а також сталого функціонування навколишнього природного середовища необхідно розробити та затвердити ряд технічних регламентів за різними підсистемами сфери благоустрою населених пунктів [6].

Таким чином, благоустрій є певною візитівкою населеного пункту, індикатором того, наскільки комфортними є умови проживання в конкретному населеному пункті. Оскільки об'єкти благоустрою приховати неможливо, то їх візуальний стан є доступним для оцінки будь-кого. Найперше, що ми можемо сказати про рівень комфорту життя в тому чи іншому населеному пункті, це коли проходимо чи проїздимо повз такі об'єкти. Візуально така оцінка вже дає деяку представлення про стан вулично-дорожньої мережі, освітлення, озеленення та рівень чистоти населеного пункту. За такою первинною оцінкою об'єктів благоустрою, можемо сформувані оціночні судження про діяльність місцевої влади, стан активності громади населеного пункту, рівень її участі у вирішенні проблем функціонування середовища в якому вони мешкають. У свою чергу відмітимо, що місцеві ради населених пунктів несуть зобов'язання на рівні покладених на них повноважень щодо розробки й затвердження Правил благоустрою територій. Типові правила благоустрою населеного пункту містять ряд вимог щодо: здійснення благоустрою та утримання прибудинкової території; санітарного очищення території; утримання будівель і споруд інженерного захисту територій; утримання зелених насаджень на об'єктах благоустрою – територіях загального користування; впорядкування територій підприємств, установ, організацій у сфері благоустрою населених пунктів. Також вони регламентують певні порядки щодо: здійснення благоустрою та утримання територій об'єктів благоустрою; здійснення самоврядного контролю у сфері благоустрою населених пунктів; розміщення малих архітектурних форм. У правилах також прописуються у числовому значенні розміри меж прилеглої до підприємств, установ та організацій території [7]. Зазначимо, що типові правила благоустрою є підставою для розроблення і затвердження органами місцевого самоврядування правил

благоустрою населеного пункту. Перевагою типових правил є те, що їх можна застосовувати на території населеного пункту у випадку неприйняття місцевою радою рішення про затвердження правил благоустрою населеного пункту.

Відмітимо, що за порушення правил благоустрою встановлена адміністративна відповідальність. Так, Кодекс України про адміністративні правопорушення (стаття 152) визначає, що за порушення стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, передбачено штраф для посадових осіб, суб'єктів підприємницької діяльності в розмірі від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а для громадян міра адміністративної відповідальності встановлена в межах 20-80 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [8]. Таким чином, на законодавчому рівні чітко визначено, що питання формування політики благоустрою населених пунктів є фактором субсидіарної відповідальності влади, господарських структур та громадян – мешканців території населеного пункту. Відмітимо, що ознаками порушення правил благоустрою є: неналежний санітарний стан території населеного пункту; наявність звалищ побутового та будівельного сміття на міській, прилеглий та дворовій територіях; невиконання умов правил паркування та відсутність сплати збору за парковку транспортних засобів в зоні паркування; стоянка транспортних засобів на газонах; самовільне розміщення на спорудах, стовпах, опорах та інших не відведених для цього місцях об'єктів; розміщення реклами без наявних на це дозволів; несвоєчасне косіння об'єктів рослинного карантину, забур'яненість зелених територій; відсутність договорів на вивезення сміття або сплати за надані послуги; виконання робіт з благоустрою міста без затверджених проектів на виконання земельних робіт та відповідного ордеру, виданого відділом комунального господарства; відсутність огорожі та освітлення на місці розриту; відсутність освітлення у нічний час на тротуарах, проїзній частині вулиць і площ; відсутність перехідного містка при прокладанні інженерних комунікацій згідно з проектом виконання робіт; відсутність урн для сміття; незадовільний зовнішній вигляд та технічна несправність парканів, газонних огорож тощо. За умови пошкодження або знищення об'єктів благоустрою детерміновано механізм визначення їх відновної

вартості [9] та розроблено методичний підхід до визначення відновної вартості об'єкта благоустрою [10].

Таким чином, політика благоустрою встановлює основні принципи, вимоги та заходи щодо підтримки та покращення стану території, забезпечення комфортних умов для життя громадян. Основні принципи благоустрою: чистота та порядок (забезпечення чистоти на вулицях, у парках і скверах та інших громадських місцях); екологічна відповідальність (здійснення заходів щодо збереження та покращення навколишнього середовища, включаючи переробку відходів і збереження зелених зон); безпека громадян (забезпечення безпеки та доступності жителів громад до територій загального користування, освітлення вулиць, проведення ремонтних робіт автошляхів та пішохідних доріжок); інклюзивність (створення умов для доступу до всіх об'єктів благоустрою для осіб з обмеженими можливостями). В цілому слід відмітити генеральний принцип благоустрою – увага на перспективу та довгостроковий розвиток, тобто сталий розвиток території.

1.2. Філософія благоустрою

Кожній людині притаманний пошук у житті комфортного середовища перебування. Це підтверджується існуванням такого поняття, як «зона комфорту». Під останньою розуміють деякий життєвий простір людини, в якому вона відчуває себе впевнено та безпечно. Іншими словами, комфортність впливає з людської психології поведінки, коли людина намагається отримати психологічний захист, зберегти звичну та сприятливу для неї систему дій, атмосферу перебування в якій вона досягає поставлених цілей. Однак, якщо брати до уваги поняття виходу із зони комфорту, то постає логічне запитання, а для чого це робити й до чого це призведе. Досить часто вихід із зони комфорту пов'язують із чимось таким, що сприяє досягненню нових цілей, більш вищого порядку, які людина задовільняла перебуваючи в комфортній зоні. Очевидно, що такі високорангові цілі, це про розвиток людини, про її амбіційність. Якщо апелювати до медичного розуміння

зони комфорту, то це середовище, в якому людина витрачає мінімальну кількість енергії для адаптації до цього середовища. Витрачання енергії – результат того, що людина розуміє середовище в якому перебуває, досконало знає інших учасників такого середовища, розуміє їх алгоритм дій та очікування. В побуті ми часто використовуємо термін «почувається як риба у воді». Він точно описує зону комфорту – внутрішній стан людини, за якого вона розуміє аспекти професійного середовища перебування та особистого середовища, в якому виконує певну соціальну роль. За таких обставин відбувається певне заспокоєння людини, що й призводить до мінімізації витрат енергії. Все що стосується виходу людини із зони комфорту – це або випадок, який трапляється з нею в житті і змушує адаптуватися до нових умов середовища, або самостійний, цілеспрямований вибір, небажання миритися з тими обставинами середовища, в якому людина перебуває. Страх перед невідомістю змін, помножений на абсолютну відсутність знань про нове – це те, що спонукає залишатися в зоні комфорту надовго. Людині, особливо старшого віку, яка тривалий час формувала комфортні для себе умови життя, важко визнавати власну некомпетентність, дозволяти себе вчити чи отримувати зауваження. Але це не означає, що абсолютно кожну людину така ситуація задовільняє. Отримавши нові знання та вивчивши новий досвід, людина намагається здійснити вихід із зони комфорту більш лагідно та безболісно для себе. На наш погляд, вихід із зони комфорту може бути як революційний, так й еволюційний. Навіть вийшовши із зони комфорту в радикальний спосіб, людина буде намагатися знайти точки психологічної захищеності в новому для себе середовищі, адаптувати його під нові ознаки комфортності. Іншими словами, зміна зони комфорту – це про постійний пошук істини життя та себе в цьому світі. Тут слід розуміти, що існує розмежування зони комфорту та рівня задоволеності життям. На перший погляд здається, що це речі схожі, але вони не рівнозначні. Комуś комфортно в міських нетрях, когось гнітить міське середовище й відчуває себе краще в сільській місцевості. Але це не означає, що в місті чи селі людина може відчувати себе щасливою. Можливо вона б і змінила місце свого перебування, але не володіє достатніми ресурсами, позбавлена візії чи навіть більше – бажання. За таких обставин, людині лишається

перетворити своє оточення в зону, комфортну для перебування, тобто змиритися зі середовищем перебування, з обставинами в яких перебуваєш. Навряд чи в такій зоні комфорту людина буде задоволена життям, відчуватиме щастя. Тому, щоб вийти із зони комфорту, потрібно таке середовище раніше створити або увійти в таку зону. Лише міцні позиції людини в зоні комфорту дають їй потенціал для виходу за її межі, що сприяє особистісному зростанню та розвитку. Звідси, стратегія виходу із зони комфорту матиме сенс лише тоді, коли людина переростає її межі й вони стають тісними.

Таким чином, зона комфорту – це про середовище перебування людини. Є три типи співіснування людини та середовища – вона погоджується з його обставинами й адаптується під них; вона намагається його покинути та віднайти інше, більш комфортне середовище або ж вона намагається його змінити.

Львівські науковці, дослідивши категорію «щастя», «економіки щастя» та їх проявів на конкретному досліджуваному об'єкті, приходять до висновку, що щастя передує важливим результатам і показникам процвітання. Адже щасливі люди просто діють краще. В свою чергу від рівня розвитку економіки щастя залежить соціально-економічний рівень держави [11]. Економіка щастя побудована на створенні платформи, здатної генерувати умови для забезпечення матеріального та духовного задоволення життям. Великобританський аналітичний центр New Economics Foundation, який сприяє соціальній, економічній та екологічній справедливості в світі, з 2006 р. розраховує індекс щастя країн. Це міжнародний індекс відображення добробуту людей та стану довкілля в різних країнах світу. В основі показника закладено визначення рівня задоволення населення життям (комфорт проживання) не через економічні індикатори (наприклад, ВВП на душу населення), а через суб'єктивне сприйняття задоволеності життям, очікувану тривалість життя та так званий «екологічний слід» (мірило потреб людини в екосистемних послугах планети, що є відображенням попиту людей на природний капітал). Таким чином, розробники індексу схильні вважати, що економічне зростання та матеріальний прогрес не є прямими факторами зростання рівня

задоволення життям. Вважається, що кінцева мета переважної більшості людей заключається не в багатстві, а в умінні бути щасливими та здоровими.

Відмітимо, що американські дослідники економіки щастя, ще раніше відмічали обмеженість впливу економічного росту на рівень щастя людей. В своєму економетричному дослідженні трансформаційних економік країн Східної Європи та країн розвинених, вони виявили, що в довгостроковій перспективі залежність між щастям та доходами однаково проявляється в різних за рівнем економічного розвитку країнах [12]. Йдеться про те, що в довгостроковій перспективі зростання багатства людини не робить її щасливою. На наш погляд, це і є нічим іншим, як формуванням комфорту життя, який не робить людину щасливою позитивно. Тут слід відмітити, що йдеться про матеріальну сторону такого комфорту, а не його психологічне відображення. Щодо короткострокового горизонту, то рівень щастя корелює з рівнем економічного розвитку. Задоволеність життям зростає в періоди економічного піднесення й нещасливою себе відчуває людина в часи економічних криз. Це можна пояснити також тим і тим, що вплив матеріальної складової на рівень щастя людей визначається у випадку порівняльного підходу. Якщо в абсолютному вимірі доходів це не проявляється, то відносний дохід (відносно колеги, сусіда, родича і т.п.) має значення. Таким чином, якщо людина порівнює свої доходи з доходами інших і виявляє, що її рівень доходів нижчий, то вона відчуває себе нещасливою. Людській натурі схильна поведінка намагатися бути заможнішою, ніж інші. Зі свого боку також відмітимо, що порівнювати свої доходи з іншими слід за умови однакового середовища та можливостей їх отримання. Якщо сторони перебувають у різних професійних статусах, посадах тощо, то таке порівняння позбавлене сенсу.

Таким чином, комфорт життя базується на принципах утилітаризму, коли людина намагається й прагне прожити повноцінно довге життя й оцінює процеси і явища з точки зору їх корисності, здатності слугувати інструментарієм для досягнення поставлених цілей. Відмітимо, що основоположником утилітаризму був англійський соціолог та юрист Ієремія Бентам. Як засновник теорії користі, він вважав, що в основі людської моралі закладено корисність, яку ототожнював із

насолодою. Філософ вбачав призначення моралі в тому, щоб сприяти природньому, на його погляд, прагненню людини відчувати насолоду й уникати страждань [13]. Іншими словами, людина орієнтована на те, щоб уникати нещастя й шукати задоволення від життя, що детермінує сенс її етичних норм та принципів, визначає цільовий зміст діяльності. Таким чином, постановка надання задоволенню статусу первинного та важливого внутрішнього блага людини обумовила новий виток розвитку філософсько-психологічної теорії під назвою гедонізм. Адже, Бентам імплементував гедоністичні принципи в обґрунтування утилітаризму. Гедонізм побудований на вірі в те, що задоволення (щастя) є метою людського буття. Все це проявляється в етиці поведінки людини та формуванні суспільних цінностей.

Напрямок гедонізму завдячує своїй появі древньогрецьким філософам. Зміст цього поняття було введено Арістіппом із Кирени. Нова етика людської поведінки полягала в тому, що мета людського життя зводиться до задоволення та насолоди. Насолода, на думку Арістіппа, є найвищим благом. Слід відмітити, що філософ основний акцент насолоди переносив на отримання тілесного задоволення. Це, на наш погляд, обумовило сучасну негативну конотацію гедонізму, що асоціює його з деякими егоїстичними проявами людської природи, які зводяться до отримання короточасних задовольень без урахування будь-яких наслідків. Дещо згодом гедоністичну поведінку людини виправдав Епікур, котрий розвинув вчення про задоволення, акцентуючи увагу на питанні прагнення людини не лише до фізичний, але й інтелектуальних задовольень. При цьому, Епікур вагому роль відводив поняттю «міри» (межі), яка не дозволяла насолоді трансформуватися в страждання [14]. Відзначимо, що гедонізм базується на наступних принципових засадах: задоволення вважається визначальною цінністю; поряд із орієнтованістю на задоволення розглядається важливість пошук шляхів уникнення болю, звідси, будується етика поведінки – максимізація задоволення та мінімізація болю; для гедонізму важливі як якісний, так і кількісний параметри (розкриваються в інтенсивності, тривалості та характері задоволення).

Таким чином, гедонізм виступає як характерний природний прояв етики людської поведінки, який властивий кожній людині й полягає в прагненні до

задоволення та уникнення болю, що визначає його універсалізм як по відношенню до людей, так і по відношенню до сфер діяльності, які будуються на системі людських взаємовідносин. З позиції гедонізму їх можна представити як такі, що передбачають зустріч, перехрещення та співіснування перехресних інтересів людей у повноті особистого задоволення. З огляду на кількісні вимірники задоволення, постає питання чи можливо завдати болю іншій людині, коли в системі людських взаємовідносин зіштовхуються люди з різними за ранком прояву рівнями задоволення. Якщо це так і відбувається, то цілком справедливою є порівняльна оцінка гедонізму з крайньою мірою вираження людського егоїзму. Априорі, людина, яка шукає шляхів уникнення болю, розуміє його недопустимість по відношенню до нанесення його іншим, а тому в людській взаємодії має відбуватися все на рівні толерантного розуміння важливості індивідуального пошуку отримання задоволення. Тобто в гедонізмі має бути закладена гуманістична природа. Це не просто банальний пошук негайного задоволення, а цілеспрямоване узгодження дій з цінностями, цілями однієї людини з іншою, що створює можливості для автентичного самовираження. Саме такий поведінковий механізм отримання задоволення визначає роль гедонізму в особистісному розвитку та підвищенні добробуту. Іншими словами, мова йде про такий собі етичний гедонізм, який аж ніяк не орієнтований на руйнування базису соціальної згуртованості, пріоритету особистого над суспільним. Він враховує довгострокові наслідки задоволення, базується на рефлексному підході до задоволення з врахуванням наслідків від нього та відповідальності за нього. Тобто, етичний гедонізм не відкидає, а імплементує особисті бажання в соціальний підтекст, у мораль загального блага. Нерозуміння етичної природи гедонізму спричиняє послаблення цінності альтруїзму, генерує постійний пріоритет особистісних, споживацьких амбіцій над суспільними, ставить під сумнів моральну природу ієрархії задоволення. Найпростіше, воно реалізується в надмірному споживанні, зацикленості на накопиченні благ, попри реальні потреби чи бажання.

Застосовуючи морально-ціннісний аспект до вивчення комфорту, М. Поцюрко відмічає, що він повинен у сучасних умовах розглядатися як модель,

що базується на таких принципах: відсутність соціального зла та несправедливості, можливості реалізації здібностей, задоволення особистих духовних потреб тощо. В цілому дослідниця стоїть на позиції того, що модель комфортного суспільства включає в себе побутовий, інтелектуальний, психологічний, духовний прояви комфорту [15].

Якщо синтезувати комфорт та гедонізм, то отримаємо, що зона комфорту – це межі можливого отримання задоволення. Коли, людина виходить за ці межі зони комфорту, то, керуючись теорією гедонізму, вона мала б отримати больові відчуття, неприємності. Проте, якщо людина розуміє, що через цю біль вона зможе отримати вищу міру задоволення в майбутньому, то отримання такого болю є виправданим кроком на шляху до кращого. Якщо виходити з того, що зона комфорту є внутрішніми рамками життя, в межах яких вона відчуває себе в безпеці, то це в деякій мірі дозволяє синхронізувати комфорт з гедонізмом. Комфорт – це про стан спокою, безпеки та задоволення людини. Цей стан людини базується на чотирьох характеристиках – фізичній, емоційній, психологічній, соціальній. Перша характеристика пов'язана з фізичними самопочуттями та потребами (продовольство, тепло, одяг тощо). Друга – зі станом емоцій та мірою їх контролю. Третя – з рівнем ментального самопочуття особистості та її стійкістю до негативних впливів. Соціальний комфорт формується на рівні соціальної взаємодії людей між собою на рівні індивідуальних контактів, на рівні індивідуума та громади, індивідуума та органів влади тощо. Важлива роль у створенні соціального комфорту належить політиці благоустрою, як такої що сприяє відчуттю соціального комфорту та частково справляє вплив на фізичний, емоційний та психологічний рівні комфорту.

Як відмічає Є. Щербина, благоустрій населених пунктів у сучасній Україні все більше сприймається як запорука комфортного та змістовного життя. При цьому стан благоустрою є своєрідним індикатором і результатом спільної діяльності трьох суб'єктів – влади, бізнесу та громадськості [16].

У кожної нації, народу, свої уявлення про філософію комфорту та представлення добробуту. Так, наприклад, розуміння добробуту данцями, що

впливає з філософії затишку «хюгге» (hygge – щастя), базується на важливості створення домашнього затишку, душевного спілкування, смачному харчуванні та відчутті безпеки. Близькою до цієї концепції є філософія комфорту шотландців, яка носить назву «курі» (coorie – з шотландської перекладається як нахилитися, зігнути, зіщулитися, присісти, притулитися) й теж пов'язана з ідеєю затишку. Шведська модель добробуту «лагом» (lagom – достатній) базується на раціональності та мінімалізмі (задоволення лише того, що дійсно необхідно, без зайвої розкоші та надлишку). Досить синхронізованою з розумінням комфортного життя є нідерландська концепція добробуту «ніксен» (niksen – ніксувати, нічого не робити) найбільш орієнтована на задоволення людини від життя. Тут головним є не результат, а процес, що орієнтований на створення особистого комфорт. Це те, що сприяє досягненню гармонії з навколишнім світом, виходячи з особистих переконань. Вирішальною ланкою концепції виступає вміння виділити час, у який можна (потрібно) нічого не робити (йдеться про відпочинок, як форму особистого вибору, а не загальну норму). Досить схожою є концепція комфорту життя італійців – «dolce far niente» (насолада від того, що нічого не робиш). Комфорт життя полягає в тому, щоб насолоджуватися часом, нічого не робити, відпустивши плин думок. Японське розуміння комфорту «вабі-сабі» (менше – це більше) – це не про матеріальні речі, а про вміння зупинитися, роздивитися навколо та знайти комфорт у речах, що оточують людину. Вона базується на вченні дзен-буддизму – строгість, аскетизм, любов до природи. Така філософія комфорту базується на двох концепціях: «вабі», що означає усамітнене життя, самотність життя в природі, що трансформувалося в простоту, нестачу та недосконалість та «сабі», що є вираженням вдячності за красу скромності. В матеріальному сенсі це означає, що житло має бути скромним, простим та без надмірної розкоші, а красу слід розглядіти навіть у недосконалому, яка робить світ прекрасним. Для кращого розуміння взаємозв'язку комфорту життя та добробуту, дослідимо категорію останнього.

1.3. Управління сферою благоустрою

Управління у сфері благоустрою є важливим елементом забезпечення функціонування системи благоустрою населеного пункту. Незважаючи на масштаб об'єкта управління – території населеного пункту, система управління благоустрою має чітку вертикаль. Ієрархія в розробці та провадженні політики управління у сфері благоустрою населених пунктів включає в себе уряд – Кабінет Міністрів України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства – Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України; місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та інші органи влади в межах їх повноважень.

У сфері благоустрою населених пунктів уряд здійснює провадження державної політики у цій сфері; розробляє та забезпечує виконання загальнодержавних програм благоустрою населених пунктів, здійснює координування діяльності центрального органу виконавчої влади у сфері благоустрою. Останній забезпечує формування державної політики у сфері благоустрою населених пунктів; здійснює координацію діяльності місцевих органів виконавчої влади у цій сфері; забезпечує в межах своїх повноважень розроблення державних і регіональних програм благоустрою населених пунктів, а також розробляє в установленому законом порядку норми і правила й здійснює, в межах своїх повноважень, нормативно-методичне забезпечення у цій сфері. В структурі Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України функціонує Управління житлової політики та благоустрою.

Структура управління цього підрозділу представлена начальником управління, його заступником та водночас начальником відділу моніторингу та експлуатації утримання житлового фонду, начальником відділу формування й реалізації житлової політики, завідувачем сектору благоустрою та 11 спеціалістами профільного управління. Функціональними підрозділами управління є відділ

моніторингу та експлуатації утримання житлового фонду, відділ формування й реалізації житлової політики, сектор благоустрою.

На етапі започаткування управління його структурні підрозділи включали: відділ поводження з побутовими відходами, відділ комунального обслуговування, сектор благоустрою. Основними завданнями управління були: забезпечення формування та реалізація державної політики у сферах благоустрою населених пунктів, поводження з побутовими відходами, поховання, увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій, контроль у сфері житлово-комунального господарства з відповідних питань; участь в управлінні, координації та регулюванні діяльності у сферах, що належать до компетенції управління; участь у забезпеченні технічного регулювання у сферах, що належать до компетенції управління; внесення пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства відповідно до компетенції управління [17].

Місцеві державні адміністрації у сфері благоустрою населених пунктів забезпечують реалізацію державної політики у досліджуваній сфері; приймають участь у розробці та виконанні державних і регіональних програм благоустрою населених пунктів; здійснюють інформаційний супровід заходів здійснення благоустрою населених пунктів; беруть участь у проведенні щорічного всеукраїнського конкурсу «Населений пункт найкращого благоустрою і підтримки громадського порядку» на рівні з профільним органом центральної виконавчої влади.

До повноважень сільських, селищних і міських рад у сфері благоустрою населених пунктів належить: затвердження місцевих програм та заходів з благоустрою населених пунктів; затвердження правил благоустрою територій населених пунктів; створення в разі необхідності органів і служб для забезпечення здійснення спільно з іншими суб'єктами комунальної власності благоустрою населених пунктів, визначення повноважень цих органів (служб); визначення на конкурсних засадах підприємств, установ та організацій (балансоутримувачів), відповідальних за утримання об'єктів благоустрою; затвердження місцевих планів управління відходами. Органи виконавчої влади місцевих – сільських, селищних та

міських рад забезпечують виконання місцевих програм та здійснення заходів з благоустрою населених пунктів; організують забезпечення на території населеного пункту чистоти і порядку, дотримання тиші в громадських місцях; створюють місця відпочинку для населення; розробляють та реалізують місцеві плани управління відходами та створення системи управління побутовими відходами; здійснюють самоврядний контроль за станом благоустрою та утриманням територій населених пунктів, інженерних споруд та об'єктів, підприємств, установ та організацій, майданчиків для паркування транспортних засобів (у тому числі щодо оплати послуг з користування майданчиками для платного паркування транспортних засобів), озелененням таких територій, охороною зелених насаджень, водних об'єктів тощо; визначають місця стоянок транспортних засобів та майданчиків для паркування на об'єктах благоустрою; складають графіки роботи зовнішнього освітлення території; визначають на об'єктах благоустрою місця розміщення громадських туалетів; залучають на договірних засадах кошти і матеріально-технічні ресурси юридичних та фізичних осіб для здійснення заходів з благоустрою населених пунктів; визначають обсяги пайової участі власників тимчасових споруд торговельного, побутового, соціально-культурного чи іншого призначення в утриманні об'єктів благоустрою; визначають в установленому порядку розміру відшкодування юридичними та фізичними особами за забруднення довкілля та нанесення інших екологічних збитків, обумовлених порушенням законодавства у сфері благоустрою та охорони навколишнього природного середовища; інформують населення про здійснення заходів з благоустрою населених пунктів; беруть участь у проведенні щорічного всеукраїнського конкурсу «Населений пункт найкращого благоустрою і підтримки громадського порядку» та здійснюють видачу дозволів на порушення об'єктів благоустрою. Таким чином, основні практичні функціональні обов'язки за підтримку благоустрою населених пунктів реалізуються місцевими органами самоврядування. Політика благоустрою території населених пунктів громад орієнтована на встановлення нормативно-правових актів, якими ідентифікуються економічні, екологічні, соціальні та організаційні засади благоустрою населених

пунктів, порядок благоустрою та утримання території громад, регулюються права та обов'язки учасників у сфері благоустрою, визначається комплекс заходів, необхідних для забезпечення чистоти і порядку у населеному пункті громади.

Поряд із цим, чинне законодавство регламентує участь органів самоорганізації населення в реалізації політики управління сферою благоустрою. У відповідності до Закону України «Про органи самоорганізації населення» [18], такий орган може бути організований та представляти частину території села, селища, міста, району в місті, у межах якої проживають жителі, які обрали цей орган (сільський, селищний комітети; вуличний, квартальний комітети; комітету мікрорайону; будинковий комітет; комітет району в місті). Органи самоорганізації населення наділені повноваженнями вносити в установленому порядку на розгляд органів місцевого самоврядування пропозиції з питань благоустрою населених пунктів; організовувати участь населення у виконанні робіт з благоустрою населених пунктів; здійснювати громадський контроль за дотриманням правил благоустрою територій населених пунктів; інформувати населення про здійснення заходів з благоустрою населених пунктів; вирішувати інші питання у цій сфері відповідно до [3], [18].

Таким чином, суб'єктами управління сферою благоустрою населених пунктів є: органи державної влади та органи місцевого самоврядування, органи самоорганізації населення. Також, на наш погляд, такими суб'єктами управління можуть виступати й підприємства, установи, організації та окремі громадяни (їх домогосподарства). Щодо них, то чинне законодавство не наділяє такими повноваженнями в сфері управління.

Об'єктами управління благоустрою населених пунктів виступають: території загального користування – парки, рекреаційні зони, сади, сквери та майданчики; пам'ятки культурної та історичної спадщини; майдани, площі, бульвари, проспекти; вулиці, дороги, провулки, узвози, проїзди, пішохідні та велосипедні доріжки; пляжі; кладовища; інші території загального користування; прибудинкові території; території будівель та споруд інженерного захисту територій; території

підприємств, установ, організацій та закріплені за ними території на умовах договору.

Однією із функцій управління сферою благоустрою є функція контролю. В досліджуваній сфері вона може реалізовуватися на трьох рівнях – державного контролю (здійснюють місцеві держадміністрації); самоврядного контролю (провадять сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи) та громадського контролю (громадські інспектори благоустрою населених пунктів). Найбільший інтерес викликають контролюючі функції на рівні самоврядного та громадського контролю. Перший здійснюється шляхом проведення перевірок території; розгляду звернень підприємств, установ, організацій та громадян; безпосередньої участі в обговоренні проектів благоустрою територій населених пунктів, іншої технічної документації з питань благоустрою і внесення відповідних пропозицій на розгляд органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій; подання позовів до суду про відшкодування шкоди, завданої об'єктам благоустрою внаслідок порушення законодавства з питань благоустрою населених пунктів. У свою чергу, громадський контроль у сфері благоустрою населених пунктів здійснюється громадськими інспекторами благоустрою населених пунктів згідно положення про громадський контроль у сфері благоустрою населених пунктів, яке затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади. Громадські інспектори благоустрою населених пунктів: беруть участь у проведенні спільно з працівниками органів державного контролю рейдів та перевірок додержання підприємствами, установами, організаціями та громадянами законодавства у сфері благоустрою населених пунктів; проводять перевірки і складають протоколи про порушення законодавства у сфері благоустрою населених пунктів і подають їх органам державного контролю у цій сфері та правоохоронним органам для притягнення винних до відповідальності; надають допомогу органам державного контролю у сфері благоустрою населених пунктів у діяльності щодо запобігання порушенням законодавства про благоустрій населених пунктів. Результати такого виду контролю за станом благоустрою територій підлягають оприлюдненню на зборах мешканців відповідної території та

розгляду органами місцевого самоврядування [19]. Громадські інспектори працюють у тісній взаємодії з відповідними місцевими державними адміністраціями, які призначили їх і видали посвідчення громадського інспектора благоустрою населених пунктів та з іншими державними органами, які здійснюють контроль за станом та утриманням об'єктів благоустрою населених пунктів.

Політика благоустрою може реалізовуватися на різних рівнях. На найвищому рівні вона реалізується управлінням житлової політики та благоустрою Міністерства розвитку громад та територій України. Управління покликане відповідно до покладених на нього завдань: узагальнює практику застосування законодавства у сфері благоустрою, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів; розробляє та бере участь у розробці нормативно-правових актів з питань, що належать до його компетенції; подає пропозиції щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку сфери благоустрою населених пунктів на підставі аналізу статистичних показників її функціонування; готує пропозиції, в межах повноважень, щодо напрямів розвитку житлової сфери та сфери благоустрою населених пунктів; розробляє та подає на затвердження порядки, стандарти, методики, норми і правила у сфері благоустрою населених пунктів; у межах компетенції забезпечує виконання державних цільових програм та розробляє і забезпечує виконання державних і регіональних програм у сфері благоустрою населених пунктів тощо.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ БЛАГОУСТРОЄМ

2.1. Політика благоустрою в міжнародному вимірі

Перш, ніж аналізувати стан благоустрою населених пунктів у міжнародному вимірі, слід звернутися до аналізу середовища більш вищого рангу – країн. Політику благоустрою країн можемо оцінити за показником індексу щастя країн, про який йшлося в теоретичній частині роботи. Індекс базується на суб'єктивній оцінці благополуччя, що спирається на емоційну складову оцінки. Період за який здійснювалася така оцінка склав три роки – 2020-2022 рр. Аналітики намагалися оцінити розрив у рівні щастя між верхньою (щасливою) та нижньою (нещасливою) половинами населення. Вдалося встановити певну закономірність, що такий розрив незначний у країнах, де майже всі дуже нещасливі, і в найкращих країнах – де майже ніхто не є нещасливий. Загалом, люди живуть щасливіше в країнах, де розрив у рівні щастя менший. Розрив у рівні щастя в усьому світі досить стабільний, хоча в країнах африканського континенту цей розрив зростає. Для України цей розрив складає 3,52 пункти за чим вона займає 62 позицію (серед європейських країн більший розрив лише в Пн. Македонії, Сербії, Чорногорії) з поміж 137 країн, що увійшли до рейтингу. Максимальний розрив становить 6,859 пункти в Ліберії, мінімальний – Афганістан (1,672 пункти), після якого слідує ряд високорозвинених європейських країн.

За оцінкою тривалості життя, здоров'я, ВВП на душу населення, соціальної підтримки, відчуття свободи при ухваленні основних життєвих рішень, щедрості людей та рівня корупції було встановлено, що Скандинавські країни (Фінляндія, Данія, Ісландія, Швеція та Норвегія) є лідерами в сфері забезпечення щастя своїх громадян, а отже й за рівнем благоустрою. Слід відмітити високий приріст позицій держави Ізраїль (за останній рік піднялася з дев'ятого місця на четверте). Загалом, до топ-20 потрапили такі країни: Фінляндія; Данія; Ісландія; Ізраїль; Нідерланди;

Швеція; Норвегія; Швейцарія; Люксембург; Нова Зеландія; Австрія; Австралія; Канада; Ірландія; США; Німеччина; Бельгія; Чехія; Велика Британія; Литва. Слід відмітити ріст щастя громадян у Литві, яка увійшла до двадцятки найщасливіших країн, посунувши Францію. Литва за останні шість років піднялася з 52 місця в 2017 р. до 20 у 2023 р. Україна зайняла 92 місце серед усіх країн, що є вище, ніж у 2022 р. (98 місце) та 2021 р. (110 місце). Україна в рейтингу щасливих країн знаходиться серед когорти держав африканського та азійського континентів – Кот-д'Івуар, Габон, Нігерія, Камерун, Мозамбік, Ірак, Палестина, Марокко, Іран, Сенегал, Мавританія, Буркіна-Фасо тощо. Аналітики, котрі уклали звіт про щастя країн [20], відмічають, що в Україні упродовж 2020-2021 рр. відбулося зростання рівня доброзичливості. А в 2022 р. її рівень зріс значно різко. Це важливо розуміти, адже Україна піддалася військовій агресії зі сторони росії, де доброзичливість людей навпаки – зменшилася (рис. 2.1).

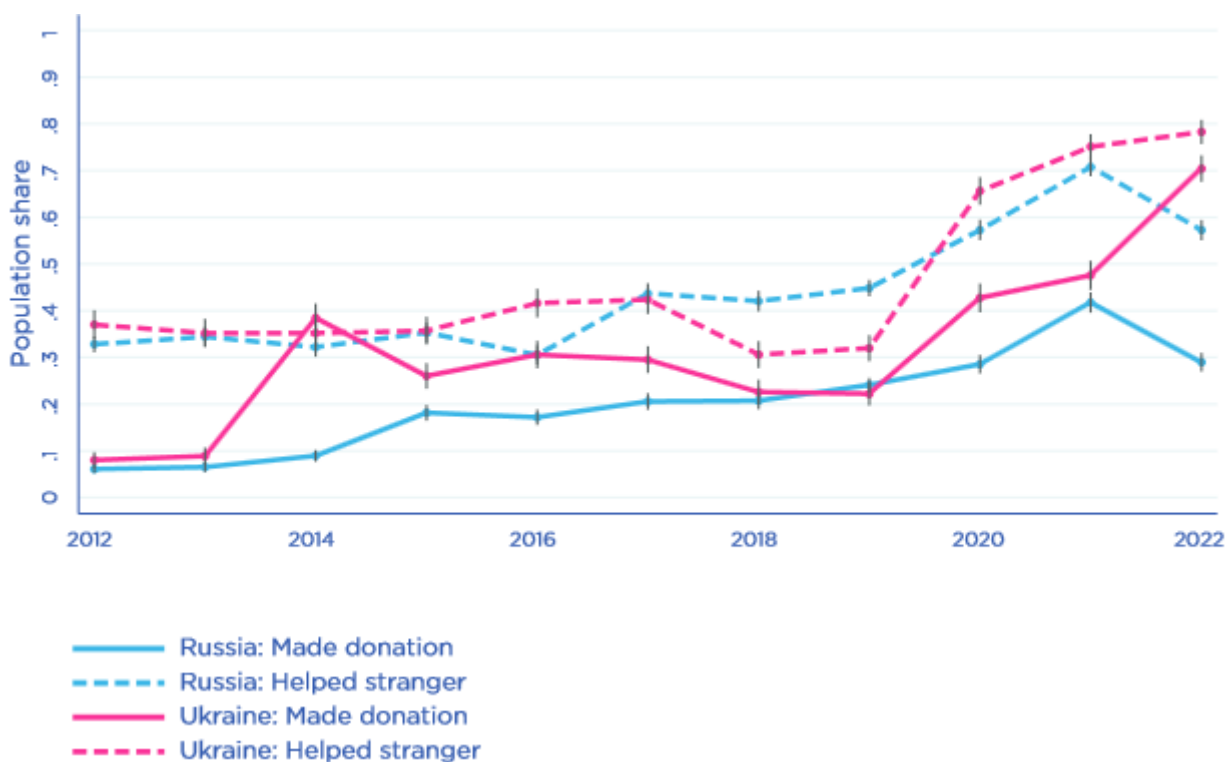

Рисунок 2.1. Порівняльна динаміка рівня доброзичливості
Джерело: [20, с. 63].

Слід відмітити, що незважаючи на масштаби збитків та людських страждань, оцінка життя в Україні в 2022 р. у порівнянні з 2014 р. залишилася вищою, на що

вплинуло відчуття спільної мети, доброзичливості та довіри до керівництва держави (рис. 2.2). Загалом, аналітики відмічають, що в цілому у світі рівень доброзичливості зріс (приблизно на 25 %) порівняно з періодом до пандемії, а епідемія COVID-19 глобально не вплинула на рівень глобального щастя за період 2020-2022 рр.

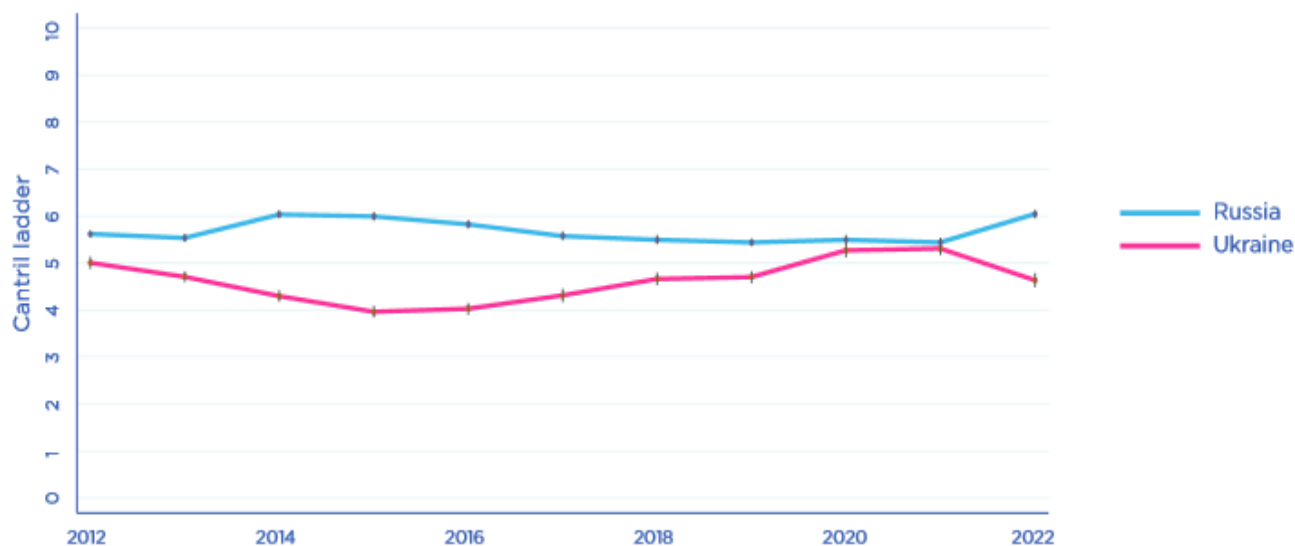

Рисунок 2.2. Середня оцінка рівня життя населення
Джерело: [20, с. 62].

Окремої уваги заслуговує питання благоустрою в розрізі функціонування населених пунктів у світі. Така оцінка дає більш точне уявлення про рівень благополуччя та добробуту, оскільки прив'язана до реальної ситуації на місцях. Для цього скористаємося результатами оцінювання рівня придатності міст до життя. Концепція придатності для життя проста: вона оцінює, які місця (міські населені пункти) у світі забезпечують найкращі або найгірші умови для життя. Результати оцінювання мають широкий спектр застосування – від порівняльного аналізу сприйняття рівня розвитку до призначення надбавки за складні умови життя як частини пакету допомоги при переїзді іноземців. Тобто індекс придатності міст для життя дозволяє кількісно оцінити виклики, які можуть бути пов'язані зі стилем життя людини в тому чи іншому населеному пункті. Згідно методики розрахунку індексу, кожному місту присвоюється рейтинг відносної комфортності за понад 30 якісними та кількісними факторами в таких категоріях:

стабільність, охорона здоров'я, культура, навколишнє середовище, освіта та інфраструктура. Кожен фактор у місті оцінюється як прийнятний, терпимий, некомфортний, небажаний або нестерпний. Для якісних показників рейтинг виставляється на основі оцінок власних аналітиків та місцевих дописувачів, а для кількісних – розраховується на основі відносної продуктивності низки зовнішніх показників. Індекс розраховується британською консалтинговою компанією Economist Intelligence Unit (EIU), що спеціалізується на аналізі, економічних дослідженнях та прогнозуванні й входить до складу холдингу The Economist Group. За значенням індексу якості життя EIU м. Відень очолює рейтинг міст найкращих для проживання в 2023 р. Все це завдяки його стабільності, гарній культурі та сфері розваг, надійній інфраструктурі, а також зразковій освіті та охороні здоров'я. Місто займає цю високу позицію впродовж декількох років поспіль. Данський Копенгаген посідає друге місце, австралійські міста Мельбурн та Сідней в рейтингу розмістилися на третьому та четвертому місцях (рис. 2.3).

City	Location		Rank	Index	Stability	Healthcare	Culture & environment	Education	Infrastructure
Vienna	Austria		1	98.4	100.0	100.0	93.5	100.0	100.0
Copenhagen	Denmark		2	98.0	100.0	95.8	95.4	100.0	100.0
Melbourne	Australia		3	97.7	95.0	100.0	95.8	100.0	100.0
Sydney	Australia		4	97.4	95.0	100.0	94.4	100.0	100.0
Vancouver	Canada		5	97.3	95.0	100.0	97.2	100.0	96.4
Zurich	Switzerland		6	97.1	95.0	100.0	96.3	100.0	96.4
Calgary	Canada		7	96.8	100.0	100.0	87.3	100.0	100.0
Geneva	Switzerland		7	96.8	95.0	100.0	94.9	100.0	96.4
Toronto	Canada		9	96.5	100.0	100.0	94.4	100.0	89.3
Osaka	Japan		10	96.0	100.0	100.0	86.8	100.0	96.4
Auckland	New Zealand		10	96.0	95.0	95.8	97.9	100.0	92.9

Рисунок 2.3. Рейтинг десяти найкращих міст для життя
Джерело: [21, с. 2].

Якщо порівнювати міста в розрізі регіонів, то помітний прогрес за створенням найкращих умов для проживання мають населені пункти розташовані в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Водночас, західноєвропейські міста опустилися в рейтингу дослідження 2023 р. У цілому, зростання чисельності страйків

працівників та громадянських заворушень погіршили їхні рейтинги стабільності, і вони не змогли повноцінно сперечатися з містами Азії та Близького Сходу. Слід відмітити, що скасування обмежень, пов'язаних з пандемією COVID-19, сприяло покращенню умов життя в усьому світі в 2023 р. Особливо це позначилося на сфері освіти, яка стала якіснішою завдяки поверненню школярів до офлайн навчання в школах. Також зменшилося навантаження на лікарні та систему охорони здоров'я в цілому. Загалом, середнє значення інтегрального індексу в 172 містах світу (без урахування м. Київ, яке не входило до рейтингування в 2022 р.) становить 76,2 бала з максимально можливих 100 балів, що є найвищим показником за останні 15 років.

Серед критеріїв індексу, лише критерій стабільності зазнав незначного погіршення. Причиною цього слугували випадки громадянських заворушень у багатьох містах світу на тлі посилення кризи вартості життя, а також через зростання злочинності в деяких містах, що й надалі, прогнозовано, залишатиметься ризиковим фактором. Очолюють рейтинг найменш привабливих місць для проживання міста Дамаск, Тріполі та Алжир (рис. 2.4). Типовими проблемами для них є постійні громадянські заворушення, військові конфлікти, тероризм, соціальні заворушення.

City	Location	Rank	Index	Stability	Healthcare	Culture & environment	Education	Infrastructure
Douala	Cameroon	164	46.4	60.0	29.2	51.2	41.7	42.9
Kyiv	Ukraine	165	44.0	40.0	41.7	54.2	75.0	23.2
Harare	Zimbabwe	166	43.8	40.0	29.2	56.7	66.7	35.7
Dhaka	Bangladesh	166	43.8	50.0	41.7	40.5	75.0	26.8
Port Moresby	Papua New Guinea	168	43.4	30.0	41.7	49.8	58.3	46.4
Karachi	Pakistan	169	42.5	20.0	50.0	38.7	75.0	51.8
Lagos	Nigeria	170	42.2	25.0	37.5	54.4	41.7	53.6
Algiers	Algeria	171	42.0	35.0	50.0	45.4	58.3	30.4
Tripoli	Libya	172	40.1	30.0	45.8	37.5	58.3	41.1
Damascus	Syria	173	30.7	20.0	29.2	40.5	33.3	32.1

Рисунок 2.4. Рейтинг десяти найгірших міст для життя

Джерело: [21, с. 3].

Столиця України – м. Київ, займає 165 місце зі 173 міст. Причиною цього є погіршення стабільності в зв'язку з війною та особливо безпрецедентне погіршення

інфраструктурного критерію, що тісно корелює з обстрілами та руйнуванням столичної інфраструктури. В 2023 р. у співставленні з 2021 р. оцінка міста знизилася на 5,9 відсоткових пунктів. Відтак, м. Київ входить до переліку найгірших міст за рівнем придатності для життя. Єдиним фактором, за яким місто може створювати конкуренцію є освітнє середовище. В підсумку слід констатувати, що війна в Україні та обумовлені нею економічні й політичні зриви негативно вплинули на життя в багатьох європейських містах. Не дивно, що ця проблема обумовила й погіршення рівня благополуччя та благоустрою в усіх населених пунктах України, а в безпосередній зоні ведення бойових дій вона стала причиною фізичного зникнення цілих поселень.

2.2. Оцінка рівня благоустрою населених пунктів країни

Слід відмітити, що низька позиція української столиці в рейтингу найпривабливіших для проживання місць не є виключно результатом військової агресії проти України. Проблеми столиці в сфері благоустрою, як свідчать окремі дослідження [22], розпочалася ще раніше і є результатом правового нігілізму зі сторони органів місцевого самоврядування. Мова йде про неналежне дотримання виконання Закону України «Про благоустрій населених пунктів». Так, ще у довоєнний період у м. Київ була відсутня цільова програма із благоустрою, не розроблено чіткого плану заходів із благоустрою. Як відмічає Є. Щербина, в цілому по всій країні ситуацію в сфері благоустрою важко оцінити як задовільну [16]. Як об'єкт управління, відмічає автор, сфера благоустрою в країні характеризується складністю структури, що сформована з великої кількості підсистем (підсистема благоустрою доріг та вулично-дорожньої мережі, підсистема зовнішнього освітлення, підсистема озеленення, підсистема інженерного забезпечення, підсистема технічного захисту, підсистема благоустрою мікрорайонів, підсистеми благоустрою інших територій в межах населеного пункту тощо) та складністю нормативно-правового забезпечення.

Зазначимо, що в сучасних складних внутрішніх умовах життєдіяльності як людини, так і суб'єктів господарської діяльності в цілій країні, питання благоустрою населених пунктів і захисту їх територій набуває винятково важливого значення. Люди хочуть жити в середовищі, яке в цілому відповідає вимогам безпеки. Факти руйнування інфраструктури благоустрою населених пунктів, зумовлені зовнішнім чинником, звісно викликають невдоволення з боку місцевого населення, але вони не є результатом прямої бездіяльності місцевої влади. Апелювати до останньої можливо в тому випадку, коли взагалі не робляться спроби відновлення критично важливої інфраструктури після спричинених руйнувань. Цілком природньо, що виникають запитання до тих міроприємств, які проводяться з метою поліпшення об'єктів благоустрою, які ще мають більш-менш придатний вигляд та стан функціонування. Це особливо вступає в контраст із картиною зовнішніх зумисних руйнувань таких об'єктів. Проблемою є те, як відмічає Л. Горбата, що впродовж 2014–2023 рр. в Україні так і не було створено дієву системну державну політику відновлення територіальних громад, попри розробку на рівні громад планів, стратегій, програм, а на рівні держави приймання певних законів [23]. В умовах дії воєнного стану, забезпечення благоустрою та населених пунктів територіальних громад потребує виваженого підходу до ефективного та раціонального використання їхніх можливостей та потенціалу. Останнє залежить від спроможності місцевих бюджетів фінансувати певні напрями робіт та об'єкти благоустрою. Так, у 2023 р. найбільш вагоме фінансування отримала сфера освіти (45,1 % всіх видатків місцевих бюджетів) (рис. 2.5). У розрізі цього джерела фінансування найбільшу частку склали видатки на загальну середню освіту (понад 55 % освітніх видатків). Також у 2023 р. вагомими є видатки на утримання сфери державного управління (16,4 % від усіх видатків) та на економічну діяльність, де переважно фінансування спрямовується на дорожнє господарство, будівництво тощо (13,5 % від усіх видатків). Найменше видатків у 2023 р. місцевими бюджетами передбачено на галузь охорони навколишнього природного середовища (0,24 %). Проглядаючи видатки за типами бюджетів, спостерігається, що лівову частку по всіх галузях займає фінансування з бюджетів

територіальних громад. Якщо раніше більшість громад головним чином залежали від фінансування обласного рівня, то нині громади, завдяки фінансовій децентралізації, володіють значними повноваженнями із забезпечення функціонування всіх галузей.

Рисунок 2.5. Структура видатків місцевих бюджетів у 2023 р.

Джерело: Проект «Підтримка децентралізації в Україні» (SALAR International)

Розглядаючи динаміку видатків місцевих бюджетів у 2019-2022 рр., відмітимо зниження видатків у 2022 р. у розрізі практично всіх сфер, окрім соціального захисту та громадського порядку (рис. 2.6). Така ситуація була обумовлена необхідністю першочергового фінансування видатків воєнного стану. Скорочення видатків на галузь охорони здоров'я обумовлено переходом із субвенційного принципу на фінансування послуг через Національну службу здоров'я України. З місцевих бюджетів лише виділяються кошти на оплату комунальних послуг та енергоносіїв комунальних закладів охорони здоров'я, на місцеві програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров'я та місцеві програми громадського здоров'я. В сфері охорони здоров'я найбільше видатків на одного жителя виділяється в міській місцевості.

Суттєве скорочення видатків соціального захисту у 2020 р. обумовлено зміною підходів до трансфертної політики, скасування окремих соціальних субвенцій і перехід на фінансування через Мінсоцполітики. В 2022 р. видатки на економічну діяльність були вищими, ніж у 2019-2020 р., але нижчими, ніж у 2021 р. За цією статтею фінансові витрати головним чином були пов'язані з видатками розвитку – дороги, транспорт, будівництво об'єктів житлово-комунального господарства тощо.

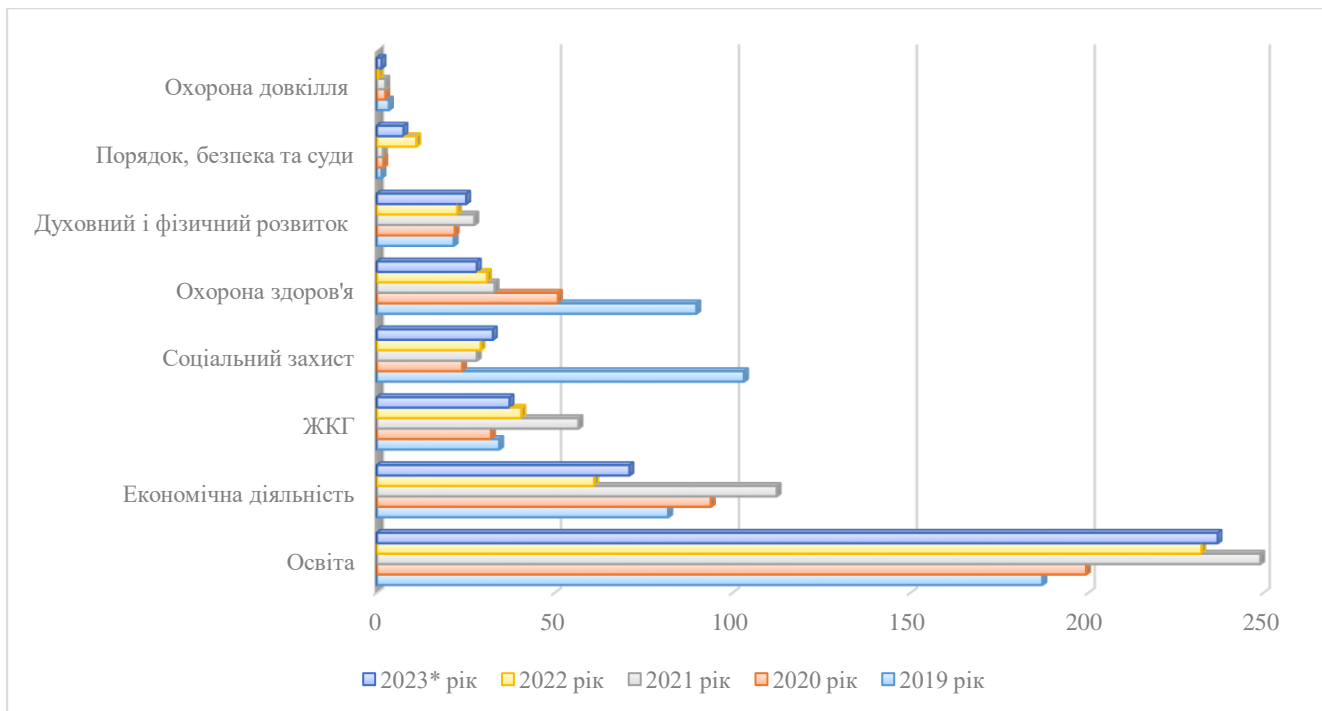

Рисунок 2.6. Динаміка видатків місцевих бюджетів

Джерело: складено за Проект «Підтримка децентралізації в Україні» (2023 р. – план)

Видатки на житлово-комунальне господарство в міських населених пунктах вищі, ніж в селищних та сільських. Це зумовлено більш кращим розвитком інфраструктури – утримання мереж доставки води, газу, тепла й електроенергії, забезпечення повноти надання відповідних послуг. Також значні видатки фінансових ресурсів у міських населених пунктах потребує благоустрій, сфера експлуатації та технічного обслуговування житлового фонду, забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що надають житлово-комунальні послуги.

Упродовж 2019-2022 рр. видатки на духовний та фізичний розвиток приблизно фінансуються рівномірно як за обсягами видатків, так і в розрізі типів населених пунктів (сільських, міських). Ці видатки передбачають здійснення забезпечення діяльності палаців та будинків культури, клубів, центрів дозвілля та інших клубних закладів, утримання та здійснення навчально-тренувальної роботи комунальних дитячо-юнацьких спортивних шкіл, утримання бібліотек, театрів тощо.

Щодо порівняння видатків на сферу освіти, то в сільських населених пунктах вони значно вищі, ніж у міських, що обумовлено неоптимальною мережею освітніх закладів та низькою фактичною наповнюваністю класів. Із-за цього спрямовуються значні обсяги освітньої субвенції саме в населені пункти сільських територій.

Моніторинг виконання Закону України «Про благоустрій населених пунктів» здійснює Міністерство розвитку громад та територій України. За його результатами в 2020 р. не всі органи місцевого самоврядування дотримувалися виконання закону. В цілому, лише 4681 населений пункт (17 % від загалу) затвердили програми з благоустрою. В міських населених пунктах цей показник становить 77,4 % (340 міських населених пунктів). Моніторинг реалізації політики благоустрою в питанні розвитку сфери паркування транспортних засобів показав, що наприкінці 2020 р. (без урахування даних АР Крим та м. Севастополь) налічувалося 5732 паркувальних майданчиків, з яких лише 1502 були спеціально обладнані. Найбільша кількість майданчиків облаштована в Полтавській, Дніпропетровській, Вінницькій областях та в м. Київ, найменша – у Миколаївській, Сумській, Тернопільській, Черкаській областях.

Щодо звернень громадян на урядову «гарячу лінію» з питання благоустрою територій, то таких на початок 2021 р. було зафіксовано понад 5 тисяч. Типовими проблемами, які порушувалися у зверненнях, були: питання до обслуговування та ремонту об'єктів загального користування, проблеми освітлення, санітарного стану, паркування автотранспорту, будівництва й упорядкування дитячих майданчиків та прибирання й вивезення сміття у парках.

Аналіз стану виконання вимог Закону України «Про благоустрій населених пунктів» у 2022 р. здійснювався з виключенням Херсонської та Луганської

областей (в зв'язку з веденням бойових дій та окупацією території). У 2022 р. лише 9 % (2368) населених пунктів мали затверджені програми з благоустрою, у містах цей показник становив – 76,1% (306 міст). У м. Київ програма з благоустрою відсутня (дод. А). 3456 населених пунктів (14 %) мають затверджені плани заходів з благоустрою, у містах цей показник становить 81 %. Лише 4 % (946) населених пунктів мають програми розвитку та збереження зелених зон населених пунктів. У містах ситуація краща – показник становить 31% (123 міста). Правила благоустрою затверджено у 20 % населених пунктах (5160), а в міських населених пунктах – 76 % (374 міста). У 3609 населених пунктах (14 %) розроблені та затверджені схеми санітарної очистки, зокрема в міського типу поселеннях цей показник становить 57 % (228 міст). Правила утримання домашніх тварин розроблені майже у 8 % населених пунктів (1903) і лише 205 міст їх прийняли та затвердили (51%). Рангова оцінка регіонів за рівнем розробки й затвердження програм у сфері благоустрою відображено в таблиці 2.1. Найкраща ситуація в сфері розроблення й затвердження органами місцевого самоврядування програм благоустрою спостерігається в Чернівецькій та Полтавській областях, а також у Івано-Франківській області. Найгірша ситуація має місце в Харківській, Запорізькій, Чернігівській та Вінницькій областях.

Загальна чисельність об'єктів благоустрою в Україні в 2022 р. становила 294 тис. одиниць, із них 124 тис. одиниць знаходяться в містах. Інвентаризацію проведено на 47 % об'єктах благоустрою населених пунктів (138 тис.). У містах цей показник становить 31 % (39 тис.). У цілому по Україні паспортизовано 11 % (32 тис.) об'єктів благоустрою населених пунктів, в містах цей показник становить 12 % (15 тис.). В 2022 р. було профінансовано заходів з благоустрою населених пунктів на суму понад 9,6 млрд грн, у тому числі на заходи з благоустрою в містах понад 7,9 млрд грн. В Україні всього 1,9 % (55,0 тис.) об'єктів благоустрою утримуються підприємствами, визначеними на конкурсних засадах, як це передбачено вимогами Закону України «Про благоустрій населених пунктів». У населених пунктах діє 168 інспекцій з благоустрою. Внаслідок здійснення перевірок інспекціями з благоустрою до відповідних бюджетів надійшло майже

46,9 млн грн. Водночас, в Україні діють понад 657 громадських інспекторів, які здійснили майже 4,9 тис. рейдів та перевірок. У результаті їх діяльності було складено понад 2,85 тис. протоколів, а до місцевих бюджетів надійшло понад 5,04 млн грн.

Таблиця 2.1. – Ранжування регіонів країни за рівнем програм у сфері благоустрою

Регіони	Ранги за рівнем наявності розроблених і затверджених органами місцевого самоврядування програм						Сума рангів	Середній ранг
	Програми благоустрою населених пунктів	Плани заходів з благоустрою населених пунктів	Програми розвитку та збереження зелених зон населених пунктів	Правила благоустрою населених пунктів	Схеми санітарного очищення населених пунктів	Правила утримання домашніх тварин в населених пунктах		
Вінницька	10	12	8	13	12	10	65	10,83
Волинська	8	10	8	10	11	7	54	9,00
Дніпропетровська	6	7	6	8	8	6	41	6,83
Донецька	11	12	8	13	10	10	64	10,67
Житомирська	14	13	9	1	15	5	57	9,50
Закарпатська	7	9	8	10	14	11	59	9,83
Запорізька	11	13	8	13	14	9	68	11,33
Ів.-Франківська	3	2	4	4	5	3	21	3,50
Київська	8	8	5	12	11	9	53	8,83
Кіровоградська	10	12	9	9	8	9	57	9,50
Львівська	11	12	8	14	6	11	62	10,33
Миколаївська	9	11	3	12	10	8	53	8,83
Одеська	10	10	8	11	12	9	60	10,00
Полтавська	2	4	1	2	1	1	11	1,83
Рівненська	10	11	7	13	11	8	60	10,00
Сумська	4	6	8	7	4	3	32	5,33
Тернопільська	5	3	7	5	7	5	32	5,33
Харківська	13	14	9	15	11	11	73	12,17
Хмельницька	5	5	5	6	3	4	28	4,67
Черкаська	10	10	8	11	9	11	59	9,83
Чернівецька	1	1	2	3	2	2	11	1,83
Чернігівська	12	10	7	13	13	10	65	10,83

Джерело: розраховано автором

У 2022 р. було створено 332 комісії з питань визначення суми збитків, завданих об'єктам благоустрою внаслідок порушення законодавства, стандартів, нормативів, норм, порядків і правил у сфері благоустрою населених пунктів. Кошти, що надійшли до відповідних бюджетів за результатами роботи комісій, складають понад 10,8 млн грн.

У розглядуваному періоді було залучено громадськості, насамперед молоді, до здійснення заходів з благоустрою населених пунктів в обсязі понад 2,66 млн осіб,

а до здійснення заходів з благоустрою територій, прилеглих до населених пунктів – майже 323,4 тис. осіб. У 2022 р. понад 12,22 тис. разів у країні висвітлювалося питання в засобах масової інформації про проведену роботу з благоустрою населених пунктів.

2.3. Характеристика Рава-Руської міської територіальної громади

Рава-Руська міська територіальна громада була утворена в 2020 р. Вона розташована в Львівському адміністративному районі, на північному заході Львівської області та межує з Республікою Польщею. Адміністративним центром громади є м. Рава-Руська. Адміністративно структура Рава-Руської громади налічує 8 старостинських округів: Волицький, Гійченський, Дев'ятирський, Забірський, Липницький, Новокам'янський, Потелицький, Річківський (рис. 2.7).

Діяльність громади орієнтована на ефективне використання місцевих активів, стимулювання місцевого економічного розвитку та зростання добробуту мешканців. До складу громади входить 1 міський та 45 сільських населених пунктів. На території громади розташовані залізничний міжнародний цілодобовий, вантажно-пасажирський пункт пропуску «Рава-Руська–Гребенне, Верхрата» та цілодобовий міжнародний, пасажиро-вантажний автомобільний пункт пропуску «Рава-Руська – Гребенне», а також функціонує пропускний митний пункт Рава-Руська. У перспективі заплановано відкриття пішого переходу з Республікою Польща.

Станом на 01.01.2022 р. чисельність населення Рава-Руської міської територіальної громади на становила 25536 осіб, з яких 33,3% становила питома вага міського населення. Для Рава-Руської громади, як і загалом для регіону Львівщини, характерні депопуляційні процеси. У 2021 р. природний приріст населення був від'ємний і склав 206 осіб.

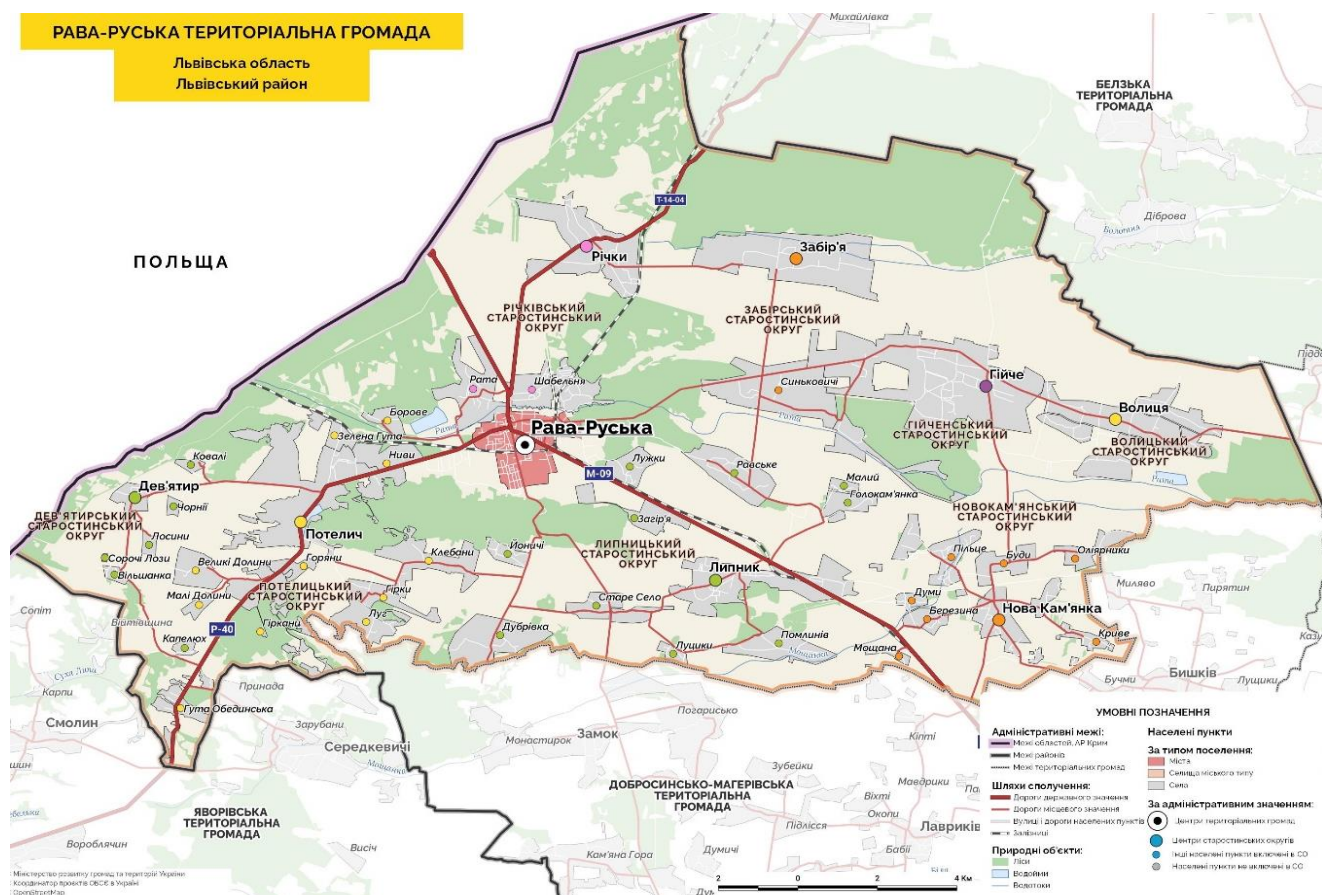

Рисунок 2.7. Карта територіальної громади

Джерело: Рава-Руська міська територіальна громада

У контексті реалізації політики благоустрою важливо розуміти професійні уподобання та рівень трудової активності в громаді. Так, частка економічно активного населення (16-65 років) громади становить 53 % від загальної чисельності її мешканців. Це дещо менше, ніж у середньому в регіоні розташування громади. Однак, у громаді наявний потенційний трудовий ресурс, адже частка дітей і молоді (особи до 16 років) є відносно висока – 23 % населення громади. Кожен другий мешканець громади є офіційно працевлаштованим на підприємствах, установах й організаціях бюджетної сфери, кожен шостий – провадить діяльність у сфері транспорту і зв'язку, кожен дев'ятий – в торгівлі, а кожен десятий – працює на підприємствах промисловості. Понад 50 % працездатного населення здійснюють трудову міграцію до Польщі або займалися прикордонною торгівлею. Із початком війни територія громади стала транзитним коридором міграції внутрішньо-переміщених осіб за кордон. Якщо на початку першого року повномасштабного

вторгнення ворожих військ в України в громаді перебувало 2,7 % осіб із зазначеним статусом від загальної чисельності жителів громади, то нині потенційна частка внутрішньо-переміщених осіб, котрі можуть стати потенційним активом громади становить 5 %. Низька асиміляція на території досліджуваної громади внутрішньо-переміщених осіб пояснюється низьким рівнем комфорту життя в громаді, на який впливає старий житловий фонд сільської місцевості на фоні відсутності його газифікації, централізованого водопостачання та водовідведення. Окрім цього стримуючим чинником проживання осіб у громаді є невисокий рівень середньомісячної заробітної плати, яка станом на 2022 р. становила 10,8 тис. грн, що майже на 2 тис. грн менше, ніж у середньому по регіону. Відтак, територія громади стала привабливою для внутрішньо-переміщених осіб виключно старшого віку.

Розглянемо фінансово-економічний потенціал громади. Так, фінансові можливості громади, яка досліджується, перебувають на рівні, нижче середнього в регіоні (табл. 2.2). Якщо порівнювати фінансові можливості громади з іншими регіональними громадами, то вони значно, нижчі за середній рівень громад регіону.

Таблиця 2.2. – Показники фінансової спроможності Рава-Руської міської територіальної громади

Показники	Рава-Руська громада	У середньому громади Львівської області	Місце Рава-Руської громади у рейтингу громад регіону
Надходження до загального фонду бюджету на 1 мешканця, тис. грн.	2,11	2,9	46
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), тис. грн.	10,1	38,4	50
Питома вага місцевих податків і зборів в доходах загального фонду, %	31,2	39,3	31
Фіскальна віддача території (надходження заг. фонду до території громади), тис. грн./км ²	169,0	572,7	38
Видатки на 1 мешканця, тис. грн.	4,0	4,05	30
Видатки розвитку на 1 мешканця, грн.	26,5	126,0	48
Видатки на утримання апарату правління в розрахунку на 1 мешканця, грн.	330,4	563,0	66
Індекс податкоспроможності	0,46	0,7	49

Джерело: Агенція місцевого економічного розвитку Яворівщини

В економічному плані, попри незадовільні фінансові можливості, громада намагається розвиватися. Так, представники територіальної громади здійснили реєстрацію на платформі Cities4Cities для налагодження зв'язків та розвитку

партнерства з європейськими муніципалітетами. Представники громади приймали участь у навчальній програмі щодо підготовки концепції заявки для участі в конкурсі програми Interreg NEXT Poland-Ukraine 2021-2027. З робочим візитом представники громади їздили у відрядження до Республіки Польща для налагодження партнерства та подання спільної заявки на конкурс Interreg NEXT Польща-Україна 2027. Громада активна в залучення інвестицій, а тому готує і подає проєкти та грантові заявки на конкурси. Для залучення фінансування на проєкти відновлення та розвитку, громада розпочала роботу в екосистемі DREAM. У рамках проєкту «Двигуни громад» за підтримки USAID «ГОВЕРЛА» від Агенції трансформацій «M-CLASS», було розроблено віртуальний тур для промоції місцевого бізнесу з урахуванням вимог щодо інклюзивності. Завдяки налагодженій співпраці із USAID «ГОВЕРЛА» (з червня 2023 р.) було залучено матеріальних цінностей на суму майже 4,5 млн грн. Серед них – новий сучасний екскаватор-навантажувач з комплектом додаткового обладнання, який переданий комунальному підприємству.

Водночас, розвиток громади гальмується через наявність ряду проблемних моментів, а саме: відсутності газифікації населених пунктів, що негативно позначається на соціальній, економічній та інвестиційній привабливості громади; нерозвиненості ринку праці; низькому рівні реалізації ресурсного потенціалу громади; невисокій підприємницькій активності та низькому рівні створення продукції з доданою вартістю; наявності низки проблем екологічного та природоохоронного характеру, зумовлена накопиченням побутових відходів на несанкціонованих сміттєзвалищах, які займають великі площі.

2.4. Стан благоустрою в громаді

Функціональні обов'язки в сфері управління сферою благоустрою досліджуваної громади покладені на заступника міського голови з питань діяльності виконавчих органів влади. Саме на виконавчий комітет міської

територіальної громади покладаються завдання координації заходів у сфері благоустрою, залучення до їх виконання комунальних підприємств, організацій, установ та приватних суб'єктів господарювання, які здійснюють свою діяльність та території громади. Структурним підрозділом Рава-Руської міської ради, відповідальним за контроль сфери благоустрою, є відділ земельних відносин та благоустрою, що тісно взаємодія з відділом фінансів міської ради. У середовищі депутатського корпусу місцевої територіальної громади, питання благоустрою контролюються постійною депутатською комісією з питань комунальної власності, ЖКГ, енергозбереження, транспорту та благоустрою в тісній співпраці з комісією з питань фінансів, бюджету, планування соціального-економічного розвитку, інвестицій та міжнародного співробітництва. Всі перелічені суб'єкти координують, взаємоузгоджують та реалізують місцеву політику благоустрою в контексті надання якісних послуг, керуючись Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про благоустрій населених пунктів».

Відповідальність за порушення у сфері благоустрою громади встановлюється у відповідності зі ст. 42 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» та «Правил благоустрою Рава-Руської міської територіальної громади». Порушення, що виникають у сфері благоустрою громади розглядаються на адміністративних комісіях Рава-Руської міської територіальної громади, а порушники, за якими встановлено факт порушення, несуть відповідальність згідно ст. 152 Кодексу України «Про адміністративні правопорушення».

Задля розроблення та здійснення ефективних і комплексних заходів з належного утримання та раціонального використання території громади, санітарного очищення території, збереження об'єктів загального користування, а також природних ландшафтів, інших природних комплексів і об'єктів, організації належного утримання та раціонального використання територій, будівель, інженерних споруд та об'єктів рекреаційного, природоохоронного, оздоровчого, історико-культурного та іншого призначення, а також задля створення умов для реалізації прав суб'єктами у сфері благоустрою території, щорічно, рішенням міської ради, затверджується програма благоустрою Рава-Руської міської

територіальної громади. Так, у 2023 р. така програма була затверджена рішенням № 10 від 03.02.2023 р., а в 2024 р. – рішенням № 3 від 27.11.2024 р. (внесення змін до програми благоустрою міської територіальної громади на 2024 рік та затвердження її у новій редакції). Нормативно-правовою основою для розробки таких програм слугують Закон України «Про благоустрій населених пунктів» та Правила благоустрою Рава-Руської міської територіальної громади.

Ретроспективний аналіз стану виконання програми минулих років показав, що завдяки запланованим програмним заходам вирішувались наступні питання: ремонт комунальних доріг, улаштування вуличного освітлення, санітарне очищення населених пунктів, покращення стану пам'яток архітектури, культурної та історичної спадщини, які охороняються державою.

Реалізація Програми благоустрою м. Рава-Руська та населених пунктів громади на 2024 р. передбачає досягнення наступних цілей:

- забезпечення реалізації державної політики у сфері благоустрою;
- забезпечення належного утримання та раціонального використання територій громади, охорони та організації упорядкування об'єктів благоустрою з урахуванням особливостей їх використання;
- інформування населення про здійснення заходів з благоустрою громади;
- створення, в разі необхідності, органів (служб) чи підприємств для забезпечення благоустрою громади, визначення повноважень цих органів (служб) чи підприємств;
- створення інспекції з контролю за благоустроєм громади;
- організація забезпечення на території населених пунктів чистоти і порядку, дотримання тиші в громадських місцях;
- організація місць відпочинку для населення;
- розроблення схем санітарного очищення міста;
- затвердження правил благоустрою території громади;
- залучення на договірних засадах коштів і матеріально-технічних ресурсів юридичних та фізичних осіб для здійснення заходів з благоустрою громади;
- здійснення контролю за станом благоустрою та утриманням територій,

інженерних споруд та об'єктів, підприємств, установ та організацій, їх озелененням, охороною зелених насаджень, зовнішнього освітлення та санітарного очищення території, термінів проведення робіт з реконструкції та капітального ремонту об'єктів благоустрою;

- організація участі населення у виконанні робіт з благоустрою громади;

- надання дозволу на розміщення на території об'єктів благоустрою будівель і споруд соціально-культурного, побутового, торговельного та іншого призначення, визначення обсягів пайової участі їх власників в утриманні об'єктів благоустрою;

- надання виконавчим комітетом Рава-Руської міської територіальної громади дозволу (ордеру) на право виконання земляних робіт, які проводяться на територіях загального користування міста (вулицях, провулках, зелених зонах, площах, дорогах, тротуарах, об'єктах благоустрою тощо) суб'єктам господарювання, які безпосередньо проводять ці роботи;

- визначення місць стоянок транспортних засобів на об'єктах благоустрою та встановлення порядку роботи кладовища.

Першочерговими завданнями програми благоустрою громади є: прогнозування та планування об'єктів благоустрою громади, соціальної інфраструктури при розробленні і затвердженні генерального плану, перспективного плану соціально-економічного розвитку громади; встановлення та вирішення проблем належного утримання та раціонального використання територій громади, охорони та організації упорядкування об'єктів благоустрою з урахуванням особливостей їх використання; прийняття та реалізація заходів з благоустрою і створення умов, сприятливих для життєдіяльності мешканців громади.

Основними напрямками реалізації програми є: утримання території громади в належному санітарному стані; освітлення вулиць міста, парків та скверів (в частині технічного обслуговування електромереж зовнішнього освітлення); охорона та утримання зелених насаджень; догляд за станом доріг, тротуарів, огорожі, дорожніх знаків; очистка, посипка піскосумішшю тротуарів і доріг у зимовий період року; підтримування в належному стані дитячих майданчиків; створення на

території громади, вздовж автомобільних доріг, парків та скверів, зелених насаджень; обслуговування та забезпечення безпечної роботи мостів, дощової каналізації, каналів поверхневого водовідведення, проїзної частини вулиць; обрізка, проріджування та повалення «аварійних» дерев; утримання міського кладовища в належному стані; скошування зелених зон парків, скверів та придорожніх смуг; поточний ремонт лавок, пам'ятників, паркових алей; прибирання проїзної частини; висадження та утримання квітів у кашпо вздовж магістральних вулиць; підготовка території громади до святкування державних, загальноміських та сільських заходів.

Фінансування заходів з благоустрою громади здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ, організацій, добровільних внесків юридичних осіб та громадян, інших джерел, передбачених законом. Дані заходи фінансуються з загального фонду місцевого бюджету, розробляються і затверджуються на початку року при формуванні бюджету на новий календарний рік. У 2024 р. загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми благоустрою склав 11700 тис. грн, які будуть виділені з кошторису бюджету громади. За рахунок коштів місцевого бюджету фінансуються заходи з виконання місцевих програм благоустрою населених пунктів, у тому числі: проектів благоустрою територій населених пунктів; здійснюється охорона та утримання об'єктів благоустрою комунальної форми власності, переданих Рава-Руською міською територіальною громадою на баланс підприємствам, установам, організаціям; охорона, утримання та розвиток зелених насаджень на об'єктах благоустрою комунальної форми власності; роботи з утворення об'єктів рекреаційного призначення, які належать до комунальної власності; організація санітарного очищення територій, які належать до комунальної власності.

Фінансування заходів з благоустрою Рава-Руської міської територіальної громади, утримання та ремонт об'єктів благоустрою може здійснюватися й за рахунок коштів їх власників або користувачів, якщо це передбачено умовами відповідних договорів, а також за рахунок пайових внесків власників будівель і

споруд, розміщених на території об'єкта благоустрою. За рахунок коштів підприємств, установ, організацій фінансуються заходи, спрямовані на: благоустрій, виконання робіт з ремонту і реконструкції доріг внутрішньогосподарського користування, озеленення, утримання в належному стані території, яка їм належить на праві власності або праві користування; усунення на закріплених за ними об'єктах благоустрою (їх частинах) пошкодження інженерних мереж, елементів благоустрою, а також наслідків аварій, що сталися з їх вини. Підприємства, установи, організації можуть на добровільних засадах здійснювати внески на фінансування заходів з благоустрою території громади. Благоустрою присадибних ділянок громади фінансується за рахунок коштів їх власників або користувачів. Благоустрою прибудинкових територій об'єктів нового будівництва, реконструкції та капітального ремонту будівель та споруд здійснюється за рахунок коштів забудовників (інвесторів). Благоустрою прибудинкової території співвласників багатоквартирного будинку в разі передачі земельної ділянки в їх спільну сумісну власність здійснюється за рахунок коштів співвласників багатоквартирного будинку. Підприємства, установи, організації на умовах договору, укладеного з утримувачем на балансі об'єкта благоустрою, можуть здійснювати часткове фінансування утримання закріпленої за ними території та (або) брати пайову участь у фінансуванні утримання в належному стані всього об'єкта благоустрою.

У Рава-Руській міській територіальній громаді функціонують чотири комунальні підприємства, які створені у відповідності до рішення Рава-Руської міської ради. Одне з таких підприємств, на яке покладено безпосереднє виконання робіт у сфері благоустрою громади, є «Рава-Руське будинкоуправління № 2». Воно займається наданням послуг із обслуговування багатоквартирних житлових будинків, благоустрою, прибирання та вивезення твердих та рідких побутових відходів. Послугами підприємства охоплено 132 багатоквартирних житлових будинки. Відмітимо, що житлово-комунальний фонд Рава-Руської міської територіальної громади налічує 7449 заселених будинків, з яких біля 30 % розташовані безпосередньо у м. Рава-Руська. Централізованим водопостачанням та

водовідведенням в громаді забезпечено 86,4 % домогосподарств м. Рава-Руська. В місті наявні 2 водонапірні вежі. В громаді також функціонує дві каналізаційні насосні станції, одна очисна споруда, які потребують реконструкції. Загальна протяжність комунальних водопровідних мереж становить 33,1 км, комунальних каналізаційних мереж – 17,7 км, мережі ливневої каналізації – 6 км. Сільські населені пункти громади не централізованим водопостачанням і водовідведенням.

Працівники комунального підприємства «Рава-Руське будинкоуправління № 2» обслуговують 19,6 тис. м² прибордюрної частини, 16,2 тис. м² тротуарів, 102,9 тис. м² зелених зон, 2,5 тис. м² паркових алей, 116 вулиць, систему поверхневого водовідведення та дощову каналізацію. Також підприємство займається благоустроєм населених пунктів у громаді, обслуговуючи 14,0 тис. м² зелених зон, 20 вулиць, 23,7 тис. м прибордюрної частини та тротуарів.

На балансі комунального підприємства перебуває 11 одиниць техніки для прибирання та вивезення ТПВ та вивезення рідких нечистот. Щодо побутових відходів, то основним джерелом їх утворення є домогосподарства. На території громади функціонує сміттєзвалище – Равський полігон, який має приймаючу річну потужність до 3,5 тис. т твердих побутових відходів та потребує сортувальної лінії. На цілі було виділено 0,5 га землі, однак на даний час немає інвестора, готового профінансувати проект. На громадський полігон ТПВ вивозили відходи лише з м. Рава-Руська та сіл Шабельня, Рата, Річки та Гійче. На решті території громади існує проблема накопичення побутових відходів на несанкціонованих сміттєзвалищах, які займають великі площі та є джерелами забруднення навколишнього середовища. Проблемним є питання культури поводження мешканців громади з відходами. Вона полягає в постійному створенні стихійних сміттєзвалищ біля сміттєвих баків через слабку культуру мешканців щодо роздільного збору відходів, компостування трави та переробки гілля дерев.

Комунальне підприємство здійснює свої функції на підставі статуту, яким передбачено здійснення підприємницької діяльності з метою отримання прибутку. Плановий рівень рентабельності комунального підприємства встановлений в розмірі до 15 %. В 2024 р. підприємство планувало отримати 18695 тис. грн

операційного доходу (дод. Б). Найбільший розмір доходу планувалося отримати від сфери діяльності з прибирання. За результатами першого кварталу 2024 р. вдалося досягти запланованого виконання плану по доходах від сфери комплексного обслуговування об'єктів та від сфери водовідведення. Перевиконано план по збиранню безпечних відходів. У першому кварталі 2024 р. підприємство недовиконало план по доходах на 17 %. Найбільше недовиконання має місце в сфері надання послуг вантажним автотранспортом. У плановому 2025 р. комунальним підприємством передбачається отримати доходу на 830,6 тис. грн більше, ніж планувалося в 2024 р. Відтак, планується ріст вартості послуг в усіх сферах, окрім діяльності з прибирання та комплексного обслуговування об'єктів. По окремих видах діяльності планується менше доходів у 2025 р. в співставленні з 2024 р. – сфера надання інших допоміжних комерційних послуг.

РОЗДІЛ 3

ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БЛАГОУСТРОЮ

3.1. Стратегічні пріоритети покращення політики благоустрою громади

Сучасний етап функціонування місцевих громад у воєнний період вимагає не лише організування матеріально-ресурсного внеску задля досягнення майбутньої перемоги, але й вдалого управління в сфері підтримки тих функціональних програм і заходів, які покладені на місцеве самоврядування. Однією із них є питання підтримки належного рівня та покращення добробуту громад.

Благоустрій громади, як показала практика, не є політикою одностороннього спрямування. Попри те, що в сфері благоустрою ми розглядаємо об'єкти благоустрою як першоджерела спрямування управлінських важелів, слід розуміти, що через них управлінська дія трансформується на безпосередніх реципієнтів благ – мешканців громади. Тому думка жителів є важливою й залученість людей до процесів управління об'єктами благоустрою та формування векторів політики благоустрою потрібна. Тому важливо вивчати думку жителів громади та зміцнювати співпрацю з громадою, будувати взаємини на засадах взаємної довіри, поваги та визнання необхідності побудови між громадянським суспільством і публічними службовцями інклюзивного середовища для вироблення спільного вектора дій. Для забезпечення ефективності реалізації політики благоустрою слід здійснювати моніторинг стану території, включаючи опитування мешканців, оцінку стану інфраструктури та довкілля. Регулярно слід проводити публічні звіти та консультації з громадськістю. Інструмент опитування дає швидкий результат щодо визначення поточних проблем, які мають місце в сфері благоустрою.

Для вивчення основних проблем у громаді, ми прийняли участь в організуванні опитування мешканців. В Опитуванні взяли участь 737 осіб, що становить 3 % від усіх мешканців громади. Найактивнішою віковою категорією, яка долучилася до опитування, були мешканці віком 31-50 років (57,5 %) та 19-30

років (29,7 %). Представництво міських жителів склало – 58,2 %, а сільських – 41,8 %. У гендерному відношенні, переважна більшість опитаних – особи жіночої статі (72 %), тоді як чоловіки становили 28,2 %. У професійному відношенні 17,5 % становили наймані працівники, по 17 % опитаних становили підприємці та самозайняті особи й особи зі статусом безробітних в Україні, але працевлаштованих за кордоном. Представники освітнього середовища становили 15 % й 12 % припало на службовців.

Половина опитаних немає візії перспективи розвитку в середовищі досліджуваної громади (рис. 3.1). Близько 15 % опитаних проживає в громаді в зв'язку з відсутністю альтернатив. Для 27,7 % мешканців громади комфортно там проживати, а 16,1 % пов'язують своє майбутнє з громадою, адже хочуть, щоб тут проживали їх діти. Лише 5 % задоволені життям у громаді.

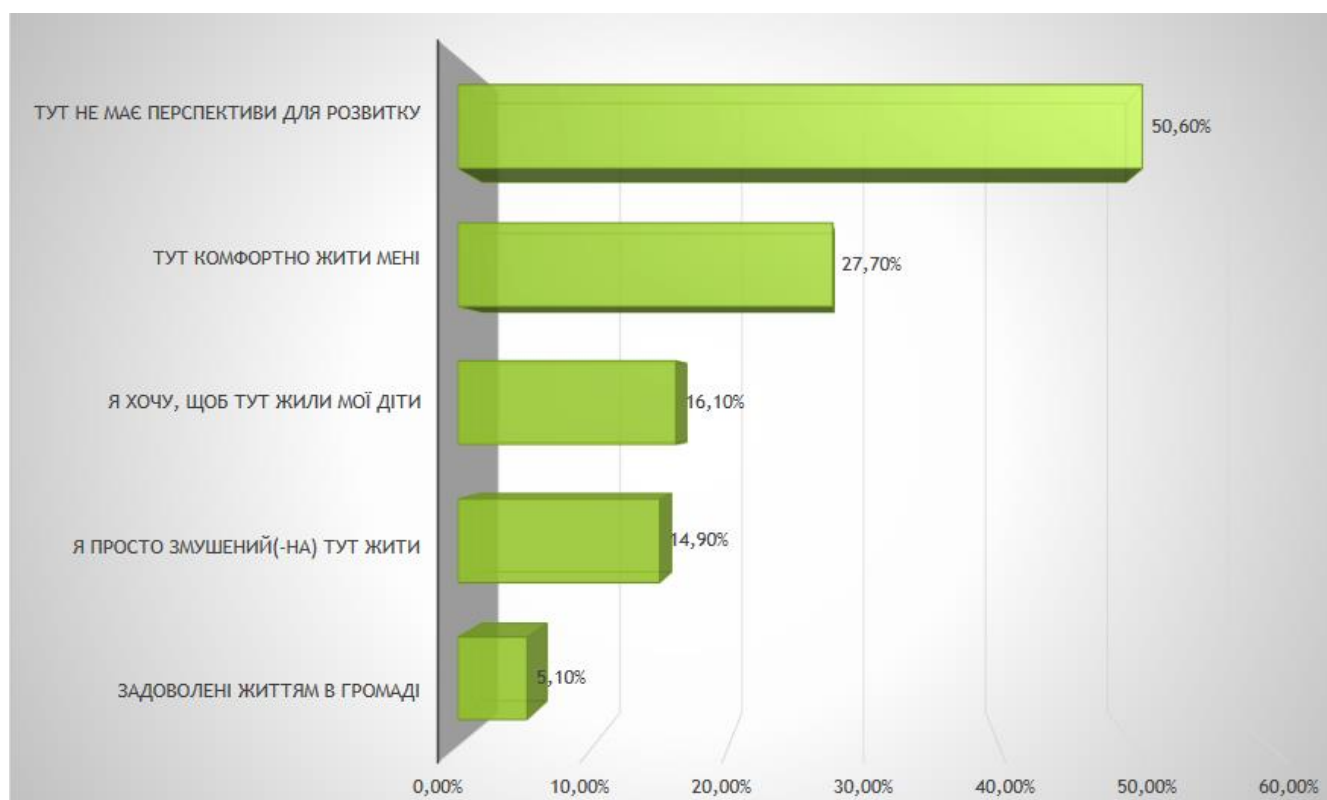

Рисунок 3.1. Стан комфортності проживання мешканців у громаді

Джерело: Рава-Руська міська територіальна громада

Щодо основних проблем громади, то 63 % опитаних вважають, що високий рівень безробіття та низький рівень зарплат є головними проблемами в громаді (рис. 3.2). Майже 48 % вбачають проблему в міграції населення працездатного віку.

На четвертому місці за рівнем проблемності йде проблема низької громадської активності.

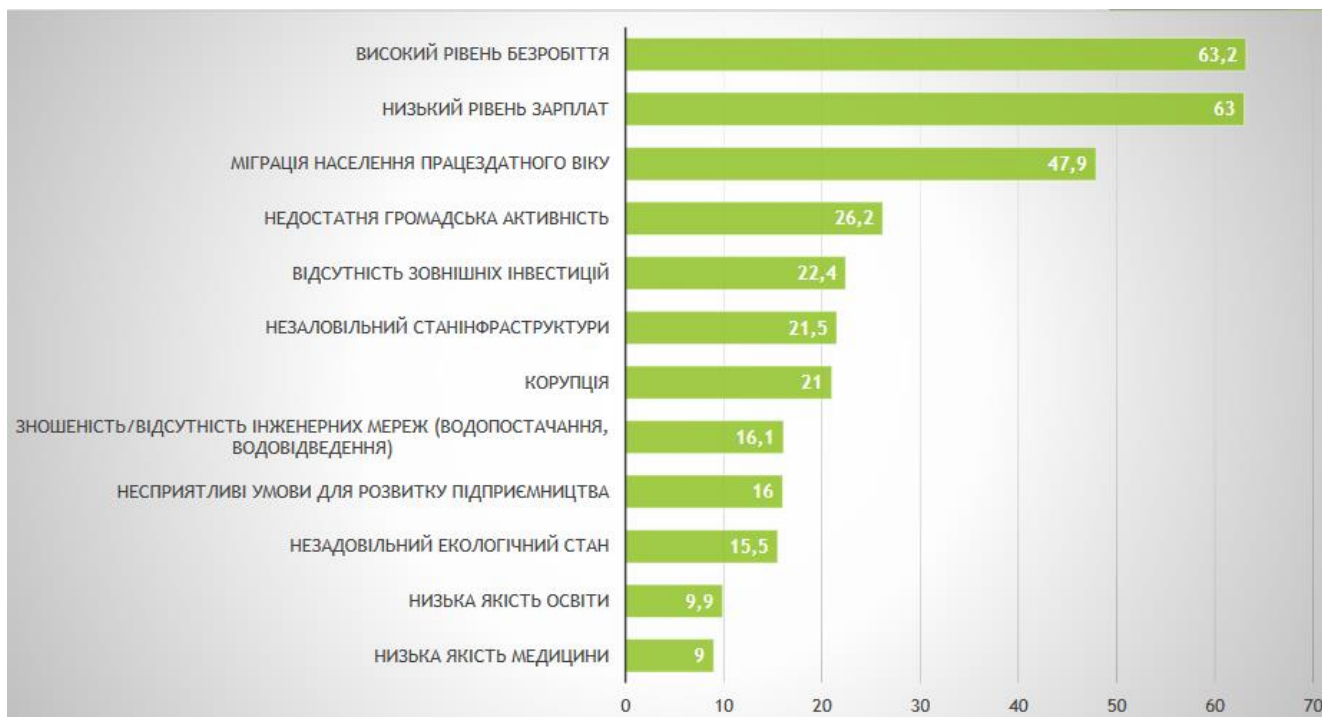

Рисунок 3.2. Основні проблеми громади на думку її мешканців

Джерело: Рава-Руська міська територіальна громада

Формування політики благоустрою в частині долучення до управління територією громади звичайних мешканців, вимагає пошуку розмаїтості благоустрою з наближенням до звичних комфортних умов для її жителів. Тому як ніколи актуальними можуть стати в нагоді різноманітні конкурсні пропозиції з виділенням грантових ресурсів в сфері покращення житлово-комунального фонду в частині визначення кращого будинку серед багатоквартирних житлових будівель, так і серед малоповерхових будинків, визначення кращої вулиці, кращого під'їзду, кращого подвір'я, кращої спортивної площадки, кращого дитячого майданчика тощо.

Відмітимо, що турбота про чистоту і благоустрій громади – це справа кожного мешканця. Адже впорядковані вулиці, парки і сквери позитивно впливають на настрій мешканців, віддзеркалюють моральне обличчя громади і кожного її жителя. Кожен житель повинен розуміти, що чистота громади залежить саме від нього. Підтримання чистоти та порядку – це запорука здоров'я і краси громади. Це

важливо з огляду й на те, що громада є «в'їзними воротами» з Європи в Україну. Органи місцевого самоврядування постійно закликають мешканців долучатися до прибирання і приведення у належний стан прибудинкових територій, дитячих та спортивних майданчиків, а керівників установ, підприємств та організацій – до прибирання їх територій, вулиць, тротуарів. З настанням весняного періоду в громаді влаштовується акція «За чисте довкілля» з метою покращення санітарного стану та благоустрою. Також на території громади організується проведення місячника з благоустрою в рамках якого проводиться День довкілля, організується загальнонародна толока. В їх рамках проводяться роботи по наведенню санітарного порядку, впорядкуванню кладовищ, братських могил, пам'ятників, здійснюються заходи по відновленню та збереженню зелених зон, парків, скверів.

Більшість послуг у сфері благоустрою громади, її мешканці оцінюють на незадовільному рівні. Негативні оцінки переважають в оцінюванні стану доріг, тротуарів, розвитку культурної сфери, медицини, екології, відпочинку та дозвілля, умов ведення бізнесу та можливостей працевлаштування (рис. 3.3).

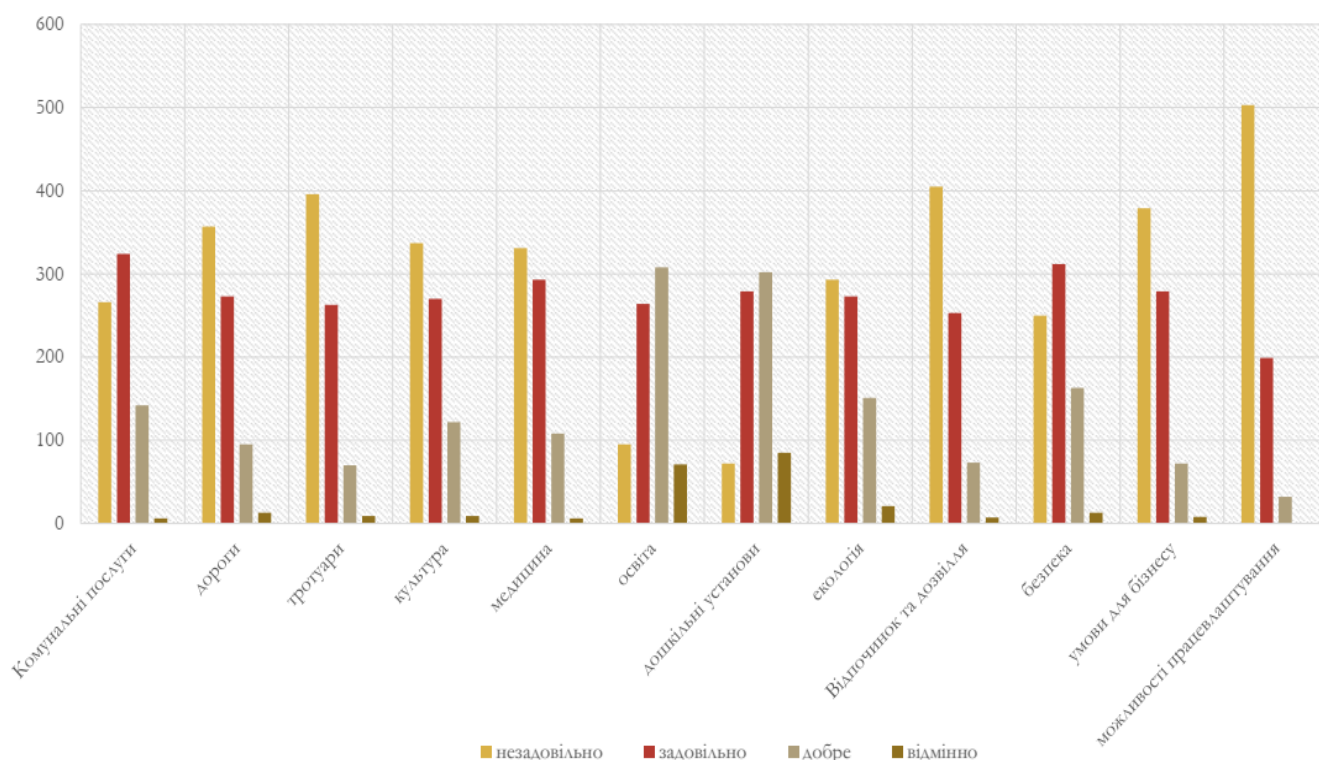

Рисунок 3.3. Оцінювання сфер діяльності в громаді її мешканцями

Джерело: Рава-Руська міська територіальна громада

Найбільше відмінних оцінок отримала сфери освіти та дошкілля. Сфера комунальних послуг отримала переважну більшість оцінок на рівні «задовільно». Найбільше відмінних оцінок отримала сфери освіти та дошкілля. Сфера комунальних послуг отримала переважну більшість оцінок на рівні «задовільно».

На думку мешканців громади першочергового вирішення потребує питання ремонту дорожньої інфраструктури, впорядкування існуючих та ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ. Питання покращення благоустрою населених пунктів респонденти поставили на шосте місце (рис. 3.4).

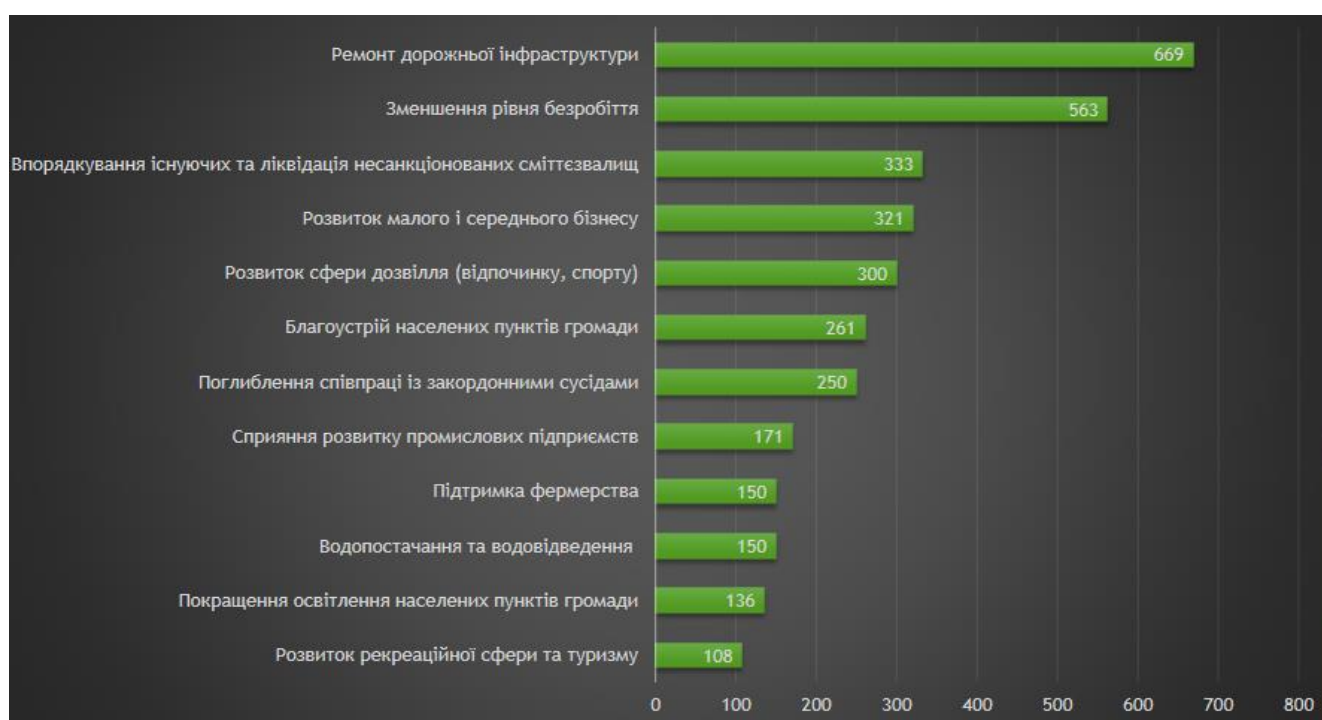

Рисунок 3.4. Пріоритетні завдання розвитку громади

Джерело: Рава-Руська міська територіальна громада

Подальші кроки з розвитку благоустрою мешканців досліджуваної громади мають враховувати наступне:

- необхідність подолання перехідних, так званих «сірих зон», які виникають у міській агломерації в районах віддалених від центру, зі змішаним функціональним призначенням, коли промисловий сектор досить тісно межує з житловою забудовою й позбавлених інтенсивного потоку соціальної логістики (як правило такі райони випадають з поля зору постійності та пріоритетності благоустрою);

- розвиток програм екологічного виховання, ознайомлення з теорією та практикою циркулярної економіки, пришвидшення переходу до системи роздільного збору відходів та поглиблення й диверсифікація їх переробки;

- пріоритетність «зеленої» ландшафтної політики, яка б асоціювала мешканців громади з високим рівнем розуміння сталого розвитку та толерантної культури поведінки в природному середовищі (якщо для півночі Європи скандинавські країни є взірцем добробуту, що будується на раціональній поведінці в природокористуванні та є запорукою високого рівня щастя мешканців, то ніщо не перешкоджає акумулювати цей досвід для громади північно-західного регіону країни й перетворити його в «оазис» щасливої частини Європи в Україні). Це важливо, з огляду на цінність природно-рекреаційного потенціалу Рава-Руської громади обумовлену розташуванням на її території унікального природно-культурного пограниччя – Розточчя;

- практика розвитку зон рекреаційного призначення з вічнозеленими рослинами із сучасними крапельними методами поливу та розвиток вертикального озеленення, що особливо важливо зі збільшенням викидів вуглекислих газів та зростанням температурних режимів у літню пору року;

- розвиток міського зеленого підприємництва (вирощування лікарського різнотрав'я, створення міських городів тощо);

- поліпшення естетичного вигляду території громади через озеленення, ландшафтний дизайн та чистоту.

3.2. Проект «зелена інклюзія» як складова політики благоустрою

Досліджуючи сучасні тенденції розвитку благоустрою населених пунктів, Є. Щербина та Є. Легеза, ідентифікували проблеми міського благоустрою та ландшафту, проаналізувавши досвід таких країн, як: США, В. Британії, Італії, Іспанії, Швеції, Німеччини та Франції у реалізації сучасних ідей щодо підвищення комфорту життя громадян. На основі цього дослідження авторами з'ясовано, що

питання благоустрою населених пунктів посідає важливе місце в політичній та громадській сферах життя суспільства розвинених країн. Основним напрямом розвитку системи благоустрою в цих країнах є розвиток систем озеленення, відповідно до яких такі території класифікуються за рівнем озеленення та оновлюються і вдосконалюються відповідно до затверджених типових планів розміщення доріг, зелених насаджень, велодоріжок тощо [24].

У рамках заходу з благоустрою Рава-Руської громади комунальне підприємство «Рава-Руське будинкоуправління № 2» постійно здійснює підготовку до зимового сезону зелених зон міста. Комунальники здійснюють прибирання опалого та сухого листя з міських парків, скверів, вулиць. Крім того, на території міста відбуваються роботи з коронації дерев. Проте, такі заходи є первинними у сфері благоустрою й аж ніяк не розвивають цю сферу, а лише підтримують її стан. На наш погляд, місцева політика благоустрою повинна враховувати світові тренди, щоб бути в авангарді нових віянь та трендів, а також виходити зі стратегічних аспектів спеціалізації регіону, де розміщена громада із урахуванням її переваг. Щодо світових трендів, то вище ми вже приводили результати дослідження щодо акцентів у сфері благоустрою в провідних країнах світу. В регіональному вимірі, слід виходити зі стратегії розвитку Львівської області. Так, стратегічними цілями розвитку області на період 2021-2027 рр. є: «Економіка на засадах смарт-спеціалізації», «Якісне життя», «Збалансований просторовий розвиток», «Чисте довкілля», «Туристична привабливість». Ціль «Якісне життя» орієнтована на здорове населення, інклюзивне суспільство, освічені громади, безпечне та безбар'єрне середовище. Ціль «Збалансований просторовий розвиток» передбачає розвиток інфраструктури територіальних громад, дорожньо-транспортну, логістичну, транскордонну та інформаційно-комунікаційну інфраструктури, стимулювання економічного розвитку сільських та гірських територій. Ціль «Чисте довкілля» передбачає запобігання забрудненню водних ресурсів та атмосферного повітря, формування екологічної свідомості населення та комплексної системи поводження з відходами, збереження біорізноманіття та розвиток природоохоронних територій. Ціль «Туристична привабливість» спрямована на

розвиток інфраструктури туризму, курортів, оздоровлення, спорт, рекреацію, підвищення якості регіонального туристичного продукту. Поряд із досліджуваною громадою розміщена Львівська міська громада, яка визначила як одну з цілей смарт-спеціалізації – розвиток медичного бізнесу. Прогнозується, що це може стати однією із ключових спеціалізацій Львова та регіону в цілому, створюючи в перспективі велику кількість робочих місць та приваблюючи інновації та інвестиції в регіон. Стратегічно вбачається зробити регіон медичним центром Східної Європи. Перші кроки в цьому плані зроблено через створення громадського об'єднання «Львівський кластер медичного бізнесу». Щодо цього, то в досліджуваній громаді існує перспектива її трансформації в медико-рекреаційний інклюзивний хаб. Умови розвитку інклюзивності громади є незадовільними. У сучасних умовах розширення можливостей доступу людей з інвалідністю є вкрай важливим напрямком розвитку міст та територій. Це первинний індикатор того, як місцева влада переймається проблемами благоустрою. Якщо вона вирішує проблеми тварин та людей з інвалідністю, значить такий населений пункт рухається вірним курсом розвитку. Якість доступу до сфер надання послуг для людей з інвалідністю потребує кращого вирішення. Про це свідчать і результати щорічного опитування (рис. 3.5). Львівщина характеризується досить низькою оцінкою щодо доступності інвалідів до якісного життя.

Сучасним викликом є питання реабілітації ветеранів війни, людей, котрі зазнали інвалідності. Поєднання інклюзії з елементами реабілітації, через спілкування людини з природою, є тим напрямком, де переплітається ряд об'єктів управління благоустроєм та де можливий прояв ефекту синергізму.

У Рава-Руській міській громаді існують великі площі чудових ландшафтних зон, що можуть бути залучені для розвитку проектів інклюзії. Тут функціонує регіональний ландшафтний парк «Равське Розточчя», який був створений у 2007 р. та є екологічним коридором між українськими і польськими природоохоронними територіями. В 2019 р. за рішенням сесії Міжнародної координаційної ради Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» тут було створено Міжнародний

біосферний резерват «Розточчя». Відтак, регіональний ландшафтний парк «Равське Розточчя» став його складовою.

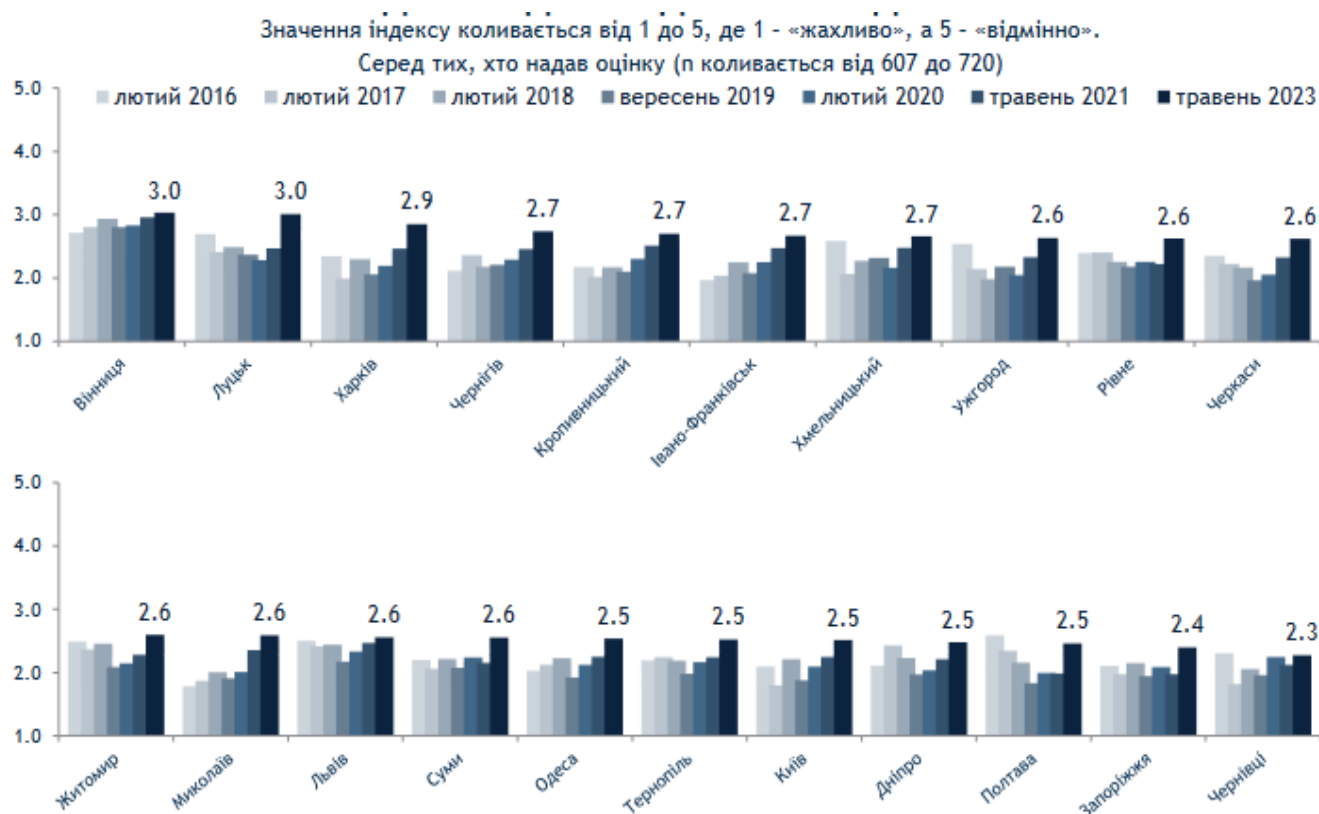

Рисунок 3.5. Оцінка регіонів за якістю доступу для людей з інвалідністю
Джерело: [25]

Пропонується до реалізації проект облаштування на невеликій частині ландшафтного парку дитячого інклюзивного майданчика для дітей із інвалідністю. Мета проекту полягає в тому, щоб діти з інвалідністю мали куточок тихого зеленого оазису з елементами майданчика, які максимально адаптовані під них. Додатково пропонується облаштувати невеликий іподром для розвитку іпотерапії. Для цього буде залучатися група порід коней поні. Реалізація такої ініціативи свідчить про правильний вектор благоустрою, який поєднуватиме штучне озеленення з природнім ландшафтом, створення ігрового майданчику для дітей, формування умов для інклюзії дітей з інвалідністю. Вигляд території, де облаштовуватиметься майданчик відображено на рисунку 3.6.

Люди з фізичними обмеженнями поступаються здоровим людям тільки тоді, коли вони стикаються з середовищем, яке для них закрите й не подає сигналів

щодо того чи готове воно поглинути людину з інвалідністю таким чином, щоб вона, будучи залученою до повноцінної роботи, гри і т.д., забула про свої проблеми та негаразди. Адже лише за умови безбар'єрності та відсутності дискримінації, можна створити здорове, свідоме й активне суспільство.

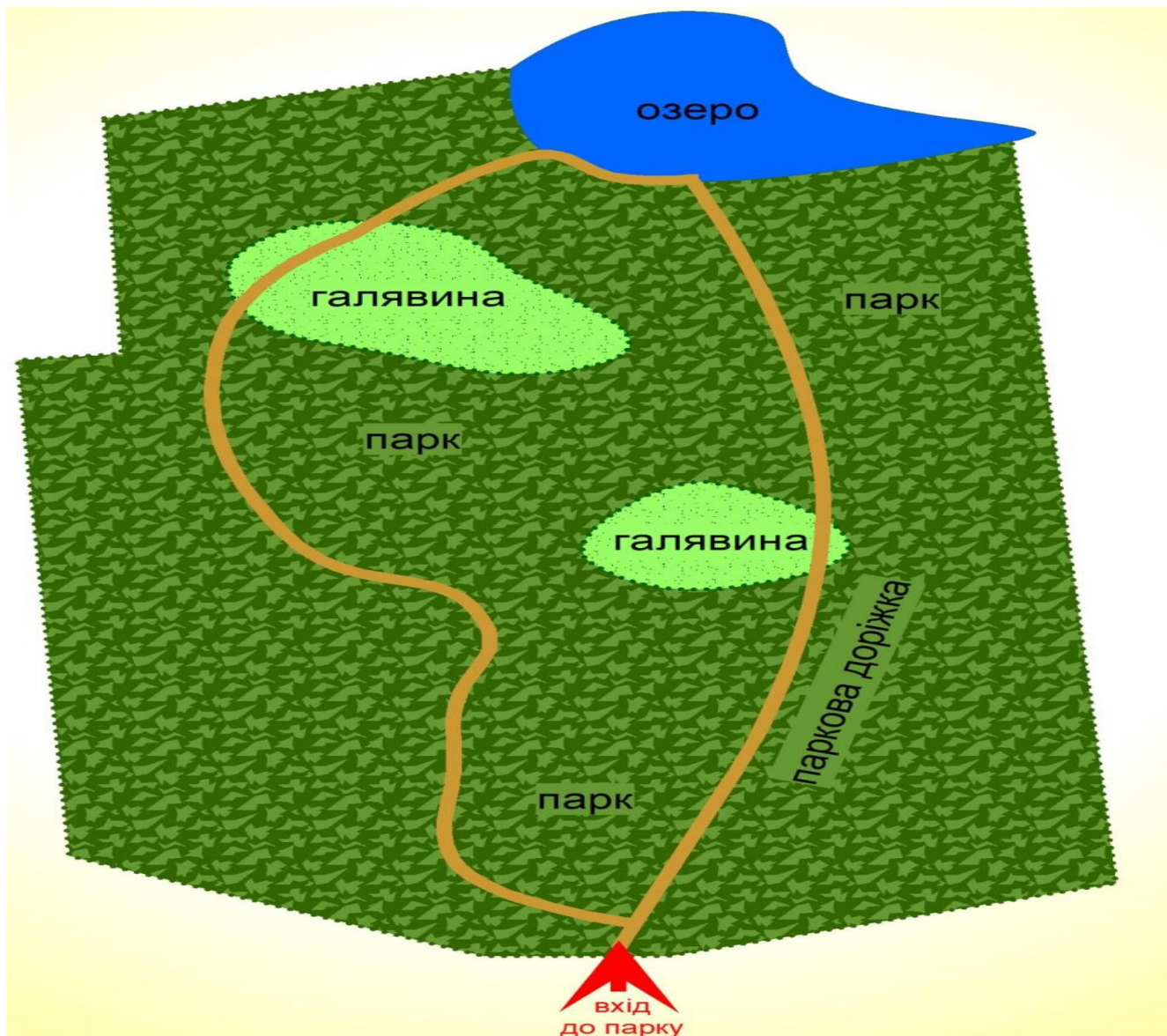

Рисунок 3.6. Загальний вигляд території з елементами об'єктів благоустрою
Джерело: авторська пропозиція

У рамках проекту буде зведено дитячий майданчик зі спеціальними ігровими елементами для дітей з інвалідністю. Конструктивні елементи майбутнього дитячого майданчика мають бути спроектовані таким чином, щоб діти мали вільний і необмежений доступ до всіх ігрових об'єктів майданчика. Тому тут мають бути широкі пандуси та поручні, які дозволяють безпечно заїжджати та з'їжджати

дітям на інвалідних візках. Також буде передбачено сухий басейн з м'якими кульками, який важливий для розвитку дитини. Адже ігри в спеціально обладнаних манежах сприяють фізичній підготовці, психоемоційному стану, загальному розвитку дітей. М'які кульки виступають у якості масажного елемента, стимулюючи кровообіг і обмін речовин, сприяють розвитку дрібної моторики пальців. Регулярно проведені заняття на таких майданчиках сприятимуть поліпшенню роботи нервової системи, органів дихання. Крім того, зміцнюватиметься опорно-руховий апарат і стимулюватиметься робота серця. Доріжки ігрового майданчика будуть облаштовані безпечним гумовим покриттям, щоб уникнути небезпеки травмування при активних рухах. Ігрові елементи майданчика відображено на рисунку 3.7.

Рисунок 3.7. Загальний вигляд дитячого майданчика

Джерело: фото довільне з простору мережі Інтернет

Штучне озеленення майданчика буде виконане в спеціально сконструйованих піднятих міні-клумбах. За такими клумбами зручно буде доглядати та спостерігати

дітям, які переміщуються на інвалідних візках. Спілкування з рослинним світом, догляд за ним сприятливо впливатиме на фізичний і психологічний стан дитини. За проектом передбачається використання багаторічних лікарських рослин, адже вони стимулюють свідомість і почуття, покращують мозковий кровообіг, підвищують аналітичні здібності і покращують внутрішнє бачення та сприяють медитації (рис. 3.8).

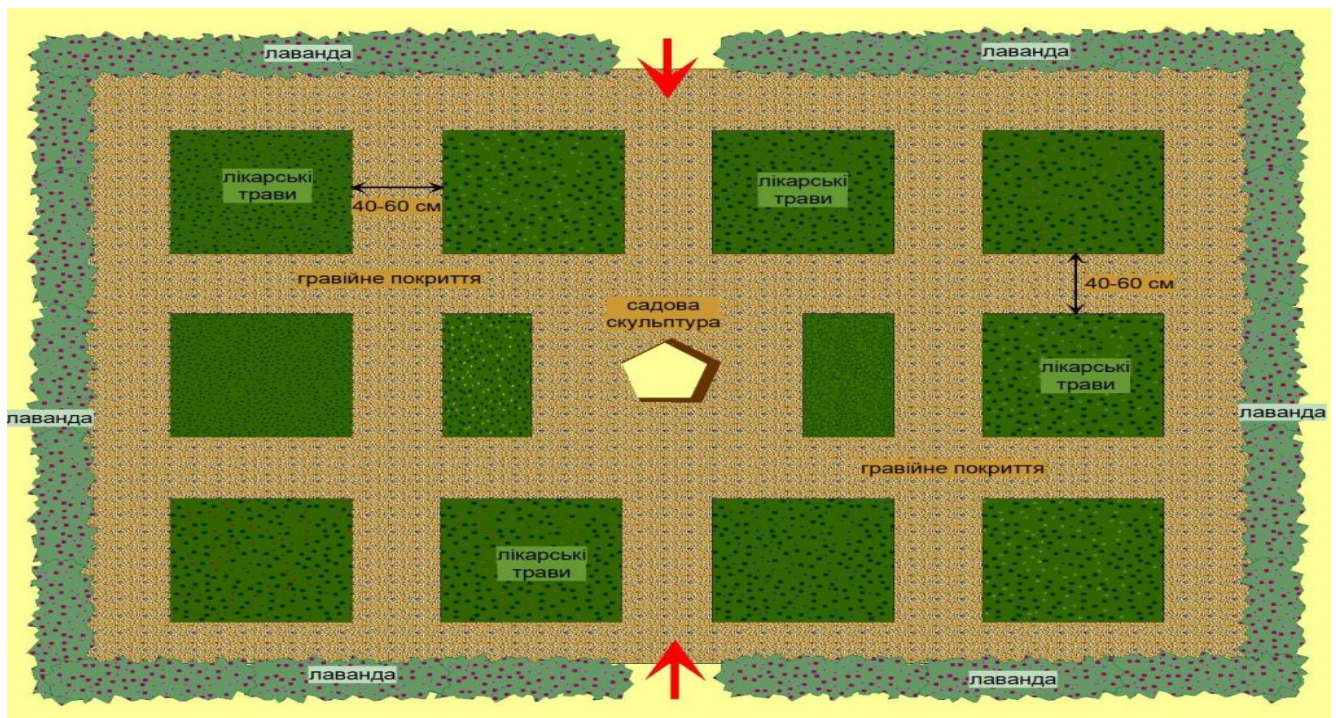

Рисунок 3.8. Вигляд зони штучного озеленення майданчика

Джерело: проектна дизайнерська пропозиція автора

На території інклюзивного майданчика було облаштована невелика штучна водойма із декоративними рибами. Територія паркової зони буде пронизана водними каналами, а тому проблем з її наповненням не буде.

Невід'ємним елементом серед об'єктів благоустрою виступають архітектурні форми та пам'ятники. В сучасній українській історії досить мало прикладів масового вшанування різноманітних людей чи їх професійних образів або подій. Тому, з огляду на потребу патріотичного виховання молоді та данину ролі українським воїнам та вшанування пам'яті загиблих героїв сучасної війни українців проти росіян, пропонується зведення пам'ятника «Звитязні лицарі Розточчя». Архітектурний ансамбль представлятиме зображення двох воїнів, один

з яких із крилами, що символізує пам'ять про загиблих героїв. У його руках перебуватиме меч і щит, що символізуватиме його приналежність до небесного ангельського воїнства. Другий воїн буде зображений напівприсяді з автоматом у руках, що символізуватиме нинішнє покоління захисників, які боронять рідну землю. Воїни будуть стояти на підставці виготовленій у формі тризуба (рис. 3.9).

Рис. 3.9. Вигляд паркового меморіального знаку українським захисникам
Джерело: проектна пропозиція автора

Показники економічної ефективності реалізації пропонованого проекту благоустрою відображено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. – Ефективність благоустрою за проектом «Зелена інклюзія»

Показники	Вимірник	Чисельне значення
Обсяг інвестицій	тис. грн.	6286
Чистий грошовий потік	тис. грн.	7789
Чистий приведений дохід	тис. грн.	1503
Індекс доходності	-	0,5
Індекс рентабельності	-	2,42
Термін окупності інвестицій	років	2,42
Внутрішня норма прибутковості	%	19

Джерело: розрахунок автора

Таким чином, створення привабливого місця для відпочинку в парковій зоні, дозволить отримати монетизацію сфери благоустрою.

ВИСНОВКИ

Кожна людина прагне до комфорту. Це досягнення умов перебування в такому середовищі, в якому людині відчуває затишок, безпеку, раціональний доступ до ресурсів задля задоволення власних матеріальних потреб для належного фізіологічного функціонування та отримання естетичного задоволення. Людина здатна собі створити зону комфорту лише за умови, якщо цьому толеруватимуть системи більш вищого рівня. Іншими словами залежить у якій країні ти народився, в якому середовищі зростав та яким чином налаштований до ідеї трансформації середовища, якщо налаштований самостійно формувати свою зону комфорту та всіляко сприяти реалізації зовнішніх чинників щодо її адаптивності запитам та потребам людини. Зона комфорту є деякою реакцією людини на необхідність внутрішнього пристосування до того способу життя, який вона веде. Її особисте ставлення до цієї пристосованості може бути дуже різним – від повного задоволення до відчайдушного нещастя. У будь-якому випадку ця зона – не лише результат зусиль однієї людини, але й наслідок впливу чинників зовнішнього середовища. В даному випадку можемо вести мову про роль місцевого врядування у формуванні якісного життєвого простору, який сприяє комфортному перебуванню в ньому людини. Система заходів по формуванню такого поля для життєвих дій людини носить назву політики благоустрою. Все, що пов'язано із певними діями по впливу на об'єкти благоустрою та взаємодії між собою суб'єктів благоустрою є системою управління сферою благоустрою. Одним із інтегральних критеріїв успішності управління сферою благоустрою, що сигналізує про комфортні умови для мешканця конкретного середовища є критерій задоволення, щастя.

У роботі висунута теоретична спроба розгляду гедонізму крізь призму добробуту та задоволеності життям та вивчення аспектів діалектики гедоністичного прагнення із загальним щастям і задоволеністю життям. Через гедонізм висунута спроба трансформувати міру особистого задоволення в задоволення суспільне, загальнолюдське. Її інструментом для такого переходу є

розгляд гедонізму крізь етичний вимір, який здатен посилюватися під впливом ведення цілеспрямованої політики благоустрою.

Традиційна дефініція благоустрою приводить нас до думки про те, що благоустрій є комплексним і системним явищем. Комплексність проявляється в тому, що роботи з благоустрою не обмежуються лише одним напрямком, вони мають здійснюватися інколи одночасно й по багатьох різних напрямках: інженерний захист, осушення, озеленення, санітарне очищення і т.п. системність благоустрою випливає з того, що складовими реалізації його політики є різні підсистеми (структурні елементи) – соціально-економічні, організаційно-правові або екологічні. Традиційне трактування мети благоустрою криється в створенні умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля. Це, на погляд автора, досить сильно применшує значення благоустрою, бо ніяк не акцентує уваги на іншій важливій складовій мети – розвитку людини. Тобто заходи благоустрою мають плекати середовище розвитку людини. Адже сам акцент на цьому дозволяє вирізнити етичну природу гедонізму, як вищої міри вираження щастя. Виходячи з системного та порівняльного підходів, у роботі було розглянуто зовнішнє середовища прояву критеріїв благоустрою. Так, на міжнародному рівні такими критеріями можуть слугувати індекс якості життя (індекс щастя країн) та рівень придатності міст до життя. На внутрішньому рівні набір критеріїв є більш ширшим та різноманітнішим й в інтегральному вимірі може бути оцінений крізь ранговий коефіцієнт імплементації програм, планів та схем у роботу інституцій місцевого самоврядування населених пунктів із урахуванням комплексності заходів.

Політика благоустрою громади визначає принципи та напрями діяльності щодо поліпшення санітарного стану, забезпечення чистоти, безпеки та комфортних умов життя на території громади. Метою цієї політики є створення сприятливого середовища для життєдіяльності громадян, охорони навколишнього середовища, сприяння розвитку інфраструктури та забезпечення сталого розвитку території.

Однозначно, що одним із важливих завдань у функціонуванні громади є поліпшення якості життя населення, створення комфортного, зручного середовища

для проживання громадян, формування сучасної інфраструктури та облаштування благоустрою місць загального користування. Громада потребує постійного впровадження та покращення благоустрою, вирішення ряду питань, які можна швидко, економічно та якісно вирішувати з урахуванням обставин воєнного часу. В таких умовах їй вдасться залишатися в авангарді політики формування комфортного рівня мешкання жителів громади, але й існують потенційні виклики та наслідки таких викликів. Попри те, що на місцеві органи влади покладаються обов'язки здійснювати від імені громади та в її інтересах функції і повноваження із забезпечення дотримання вимог санітарного законодавства, покращення благоустрою та комфортності проживання в умовах антропогенного навантаження на урбанізоване середовище, ролі населення в управлінні сферою благоустрою ніхто не відкидав. Як, власне, ніхто не мусить нівелювати обставину погіршення рівня урбаністичного навантаження на сферу навколишнього середовища. В контексті цього, автором у роботі здійснено спробу обґрунтувати підходи до підвищення активності та ролі людей в процесах управління сферою благоустрою населених пунктів. Також запропоновані проектні заходи в сфері благоустрою громади, які синергічно доповнюють один одного та покликані забезпечити стійкість міської агломерації до сучасних викликів сьогодення.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Андріяш В.І. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 9. URL: www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626/
2. Абетка політична. Держава та політика : навчальний посібник / За наук. ред. О. В. Радченка / вид. 11-е, доп. і перероб. Київ, 2016. 372 с.
3. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06.09.2005. № 1818-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15/conv#n9>.
4. Бізониц Д.В. Проблематика сучасного стану сфери благоустрою населених пунктів України: державно-управлінський аспект. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2020. Вип. 4 (37). С. 177–188.
5. Солоннікова І.М. Організація благоустрою населених пунктів в умовах децентралізації управління. *Держава та регіони. Серія Державне управління*. 2019. № 2 (66). С. 167–173.
6. Ігнатенко О.П. Технічне регулювання в сфері благоустрою населених пунктів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=938>.
7. Типові правила благоустрою території населеного пункту: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. № 310 від 27.11.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1529-17#Text>.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). 1984. № 51. Дата оновлення: 14.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

9. Порядок визначення відновної вартості об'єктів благоустрою: постанова Кабінету Міністрів України № 826 від 15.06.2006 р. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826-2006-%D0%BF/conv#Text>.

10. Методика визначення відновної вартості об'єкта благоустрою: Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України № 326 від 03.11. 2008 р. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1181-08#Text>.

11. Ноздріна Л., Жеребило І., Волошок О. Виміри щастя в університеті в контексті економіки щастя. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2020. № 1 (37). С. 144–152. URL: [https://doi.org/10.18371/2221-755x1\(37\)2020208380](https://doi.org/10.18371/2221-755x1(37)2020208380).

12. The happiness-income paradox revisited / A. Easterlin Richard, Laura Angelescu McVey, Malgorzata Switek et al. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2010. Vol. 107. № 52. URL: <https://www.pnas.org/doi/pdf/10.1073/pnas.1015962107>.

13. Тофтул М.Г. Сучасний словник з етики. Житомир, 2014. 416 с.

14. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ, 2002. 742 с.

15. Поцюрко М. Суспільство комфорту: філософсько-аксіологічний вимір. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*. 2022. № 10 (87). Р. 30–37. URL: doi: <https://doi.org/10.26661/hst-2022-10-87-03>.

16. Щербина Є.М. Особливості публічного адміністрування у сфері благоустрою населених пунктів України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія Право. 2023. Вип. 79. Ч. 2. С. 125–130.

17. Положення про Управління благоустрою територій та комунального обслуговування Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України № 240 від 02.09.2014 р.

18. Про органи самоорганізації населення: Закон України № 2625-III від 11.07.2001 р. *Урядовий кур'єр*. 15 серпня 2001. № 146.

19. Положення про громадський контроль у сфері благоустрою населених пунктів: Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального

господарства України № 7 від 16.01.2007 р. *Офіційний вісник України*. 26 березня 2007. № 19. С. 39.

20. World Happiness Report 2023 / John F. Helliwell, Richard Layard, Jeffrey D. Sachs et al. New York: Sustainable Development Solutions Network, 2023. 162 p. URL: <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2023/WHR+23.pdf>.

21. The Global Liveability Index 2023. Optimism amid instability. The Economist Intelligence Unit Limited, 2023. 10 p. URL: <https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Jun-Global-Liveability-Index-2023.pdf>.

22. Задорожня І.Л. Аналіз стану виконання закону України «Про благоустрій населених пунктів» у місті Києві. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 19. С. 32–35. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/19-2020/8.pdf>.

23. Горбата Л.П. Нормативно-правове регулювання процесу відновлення територіальних громад в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. Вип. 37. С. 71–75. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/19-2020/8.pdf>.

24. Щербина Є.М., Легеза Є.О. Зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері благоустрою населених пунктів. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 9. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-9-01-09>.

25. Восьме всеукраїнське муніципальне опитування. Center for Insights in Survey Research, 2023. 156 с. URL: https://iri.org.ua/sites/default/files/editor-files/Municipal_survey_May_2023_0.pdf.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

СТАН БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ У РЕГІОНАХ КРАЇНИ В 2022 Р.

Таблиця А.1. – Рівень наявності розроблених і затверджених органами місцевого самоврядування програм станом на 2022 р.

Регіони	Кількість населених пунктів		Програми благоустрою населених пунктів				Плани заходів з благоустрою населених пунктів				Програми розвитку та збереження зелених зон населених пунктів				Правила благоустрою населених пунктів				Схеми санітарного очищення населених пунктів				Правила утримання домашніх тварин в населених пунктах			
	всього		міста		всього		міста		всього		міста		всього		міста		всього		міста		всього		міста			
	один.	один.	один.	%	один.	%	один.	%	один.	%	один.	%	один.	%	один.	%	один.	%	один.	%	один.	%	один.	%		
Вінницька	1504	18	77	5	17	94	68	5	18	100	13	1	4	22	77	5	18	100	66	4	10	56	35	2	16	89
Волинська	1087	11	72	7	11	100	76	7	11	100	15	1	7	64	84	8	11	100	57	5	11	100	53	5	5	45
Дніпропетровська	1500	20	200	13	19	95	265	18	20	100	40	3	7	35	181	12	19	95	140	9	11	55	97	6	13	65
Донецька	654	28	29	4	14	50	35	5	13	46	5	1	4	14	34	5	16	57	42	6	18	64	14	2	8	29
Житомирська	1668	12	22	1	12	100	63	4	12	100	0	0	0	0	1267	76	12	100	1	0	1	8	150	9	12	100
Закарпатська	608	11	47	8	8	73	46	8	8	73	5	1	2	18	46	8	9	82	12	2	4	36	4	1	3	27
Запорізька	159	2	7	4	2	100	7	4	2	100	1	1	1	50	8	5	2	100	3	2	1	50	4	3	1	50
Ів.-Франківська	805	15	152	19	13	87	456	57	15	100	41	5	7	47	284	35	13	87	155	19	13	87	146	18	13	87
Київська	1183	26	78	7	26	100	148	13	26	100	47	4	9	35	66	6	18	69	56	5	13	50	37	3	13	50
Кіровоградська	1030	12	49	5	12	100	49	5	12	100	3	0	1	8	95	9	12	100	89	9	8	67	35	3	5	42
Львівська	1928	44	72	4	35	80	101	5	36	82	18	1	8	18	73	4	36	82	290	15	24	55	26	1	13	30
Миколаївська	911	9	52	6	9	100	52	6	9	100	52	6	9	100	52	6	9	100	52	6	9	100	38	4	9	100
Одеська	1177	19	59	5	10	53	87	7	9	47	15	1	6	32	86	7	13	68	46	4	6	32	32	3	5	26
Полтавська	1847	16	505	27	16	100	505	27	16	100	505	27	16	100	1373	74	16	100	1373	74	16	100	505	27	16	100
Рівненська	1026	11	51	5	11	100	64	6	11	100	21	2	4	36	55	5	10	91	50	5	10	91	37	4	9	82
Сумська	1490	15	246	17	12	80	284	19	12	80	16	1	2	13	254	17	15	100	308	21	15	100	261	18	15	100
Тернопільська	1056	18	166	16	13	72	379	36	15	83	22	2	9	50	353	33	18	100	114	11	17	94	94	9	12	67
Харківська	1729	58	31	2	21	36	44	3	33	57	6	0	3	5	33	2	9	16	80	5	7	12	10	1	6	10
Хмельницька	1452	13	228	16	10	77	307	21	11	85	57	4	4	31	338	23	12	92	413	28	9	69	188	13	12	92
Черкаська	824	16	38	5	12	75	57	7	10	63	8	1	2	13	56	7	13	81	59	7	5	31	9	1	3	19
Чернівецька	417	11	146	35	11	100	258	62	11	100	32	8	11	100	276	66	11	100	162	39	11	100	99	24	8	73
Чернігівська	1509	16	41	3	12	75	104	7	16	100	23	2	6	38	68	5	13	81	40	3	8	50	28	2	7	44
м. Київ	1	1	0	0	0	0	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100
Всього	25565	402	2368	9	306	76	3456	14	327	81	946	4	123	31	5160	20	306	76	3609	14	228	57	1903	7	205	51

Джерело: розраховано на основі даних Міністерства розвитку громад та територій України

Таблиця А.2. – Регіональне представлення об'єктів благоустрою в 2022 р.

Регіони	Кількість об'єктів благоустрою в населених пунктах		Проведено інвентаризацію об'єктів благоустрою		Проведено паспортизацію об'єктів благоустрою	
	Всього	у т. ч. у містах	Всього	у т. ч. у містах	Всього	у т. ч. у містах
Вінницька	13232	5210	4399	1625	581	277
Волинська	7953	1838	44385	1472	1584	112
Дніпропетровська	20101	11721	4112	1942	1092	127
Донецька	9049	6564	1316	912	305	287
Житомирська	2396	2324	2396	2324	0	0
Закарпатська	2080	1736	647	353	113	11
Запорізька	9995	6619	38	0	84	84
Івано-Франківська	5665	2416	2182	1734	283	231
Київська	14583	7664	1286	296	533	372
Кіровоградська	9016	4812	3390	1203	513	119
Львівська	17262	1775	3205	896	278	92
Миколаївська	11950	7767	11950	7767	11696	7767
Одеська	12678	2180	5846	451	410	349
Полтавська	10745	1829	4700	2655	4700	2655
Рівненська	8881	3096	6198	2217	1272	245
Сумська	22961	12122	12672	4082	2693	420
Тернопільська	9282	4092	585	295	121	104
Харківська	14756	10772	1332	340	65	26
Хмельницька	30960	6005	13280	5600	4623	1098
Черкаська	33432	6132	7832	152	33	2
Чернівецька	1983	413	130	32	269	93
Чернігівська	11531	4849	2667	1300	293	148
м. Київ	13303	12345	3333	1375	559	559
Всього	293794	124281	137881	39023	32100	15178

Джерело: статистичні дані Міністерства розвитку громад та територій України

Таблиця А.3. – Стан фінансування заходів із благоустрою в 2022 р.

Регіони	Профінансовано заходи з благоустрою населених пунктів, всього за минулий рік тис. грн.		Профінансовано заходи з прилеглих до населених пунктів територій за минулий рік (кошти місцевих держадміністрацій, виконкомів) тис. грн.	Кількість об'єктів благоустрою в населених пунктах, які утримуються підприємствами, установами, організаціями, визначеними на конкурентних засадах	Залучено громадськості, насамперед молоді, за минулий рік		Організовано діяльність громадського контролю у сфері благоустрою			
	Всього	у т. ч. у містах			До здійснення заходів з благоустрою населених пунктів	До здійснення заходів з благоустрою територій прилеглих до населених пунктів	Навність громадських інспекторів	Кількість рейдів та перевірок за минулий рік	Кількість складених протоколів за минулий рік	Загальний обсяг штрафів, які надійшли до відповідних бюджетів за участю громадських інспекторів тис. грн.
Вінницька	584307,69	457435,72	9056,55	708	4200	2105	16	38	31	3,25
Волинська	572,3	447,5	275,7	7452	12757	12757	75	68	62	6,3
Дніпропетровська	810667,15	688706,73	35401,63	12701	32727	6582	18	120	25	6,596
Донецька	265423,7	227293,6	2238,6	2084	5641	102	4	2	2	0
Житомирська	115620,52	96,343	11700,58	2438	48211	19357	38	1001	156	96,4
Закарпатська	318782,5	240947,8	52736,6	496	3898	2464	25	56	36	0
Запорізька	811587,49	801631,96	1073,256	143	2056	803	0	0	0	0
Ів.-Франківська	451294,3	470571,7	8107	1585	5905	1487	41	46	12	3,4
Київська	370000,2	240000,6	3723,1	1222	1520	989	39	134	67	12,4
Кіровоградська	255336,4	170979,8	70756,4	2625	25878	6707	20	297	4	4,42
Львівська	1527932,1	1332771	67782,5	2922	35791	15524	26	221	48	358,3
Миколаївська	448545,9	291554,8	121195,7	3824	7282	5767	52	994	163	144,871
Одеська	254749,3	47122,7	12429,2	896	30772	21700	26	464	126	4312,29
Полтавська	187750,2	123641,8	389,79	0	2573	796	1	189	6	1,36
Рівненська	344169,52	254551,31	2286,9	1069	0	0	16	153	99	43,9
Сумська	168324,29	119730,12	1558,8	880	8050	3365	20	390	9	1,4
Тернопільська	442452,2	242138	4528,3	728	5730	4985	19	153	58	34,6
Харківська	381484	333904,66	17573,51	8171	5500	787	116	14	9	0
Хмельницька	749034,88	589275,5	13209,59	1919	35155	15104	42	329	57	0,44
Черкаська	222081,9	126202,5	160833,4	1155	17680	9484	4	104	33	3,06
Чернівецька	14192,3	9347,5	987,8	538	7331	7331	2	32	28	6,678
Чернігівська	395423,5	362366,3	237,8	1275	17714	10638	26	54	25	5
м. Київ	504470,3	804471,3	710	169	7064	0	31	21	0	0
Всього	9624203	7935189	598793	55000	323435	148834	657	4880	1056	5044,67

Джерело: статистичні дані Міністерства розвитку громад та територій України

Таблиця А.4. – Стан управління в сфері благоустрою в 2022 р.

Регіони	Кількість інформаційних повідомлень населення через засоби масової інформації про здійснення заходів з благоустрою населених пунктів	Організовано діяльність інспекцій з благоустрою населених пунктів						Кількість створених телефонних "гарячих ліній" в населених пунктах для повідомлення про факти порушення законодавства у сфері благоустрою або неякісного виконання своїх обов'язків службами з благоустрою та забезпечити їх функціонування	Кількість створених комісій з питань визначення суми збитків, завданих об'єктам благоустрою внаслідок порушення законодавства, стандартів, нормативів, норм, порядків і правил у сфері благоустрою населених пунктів		
		Наявність інспекцій з благоустрою	Наявність персоналу (працівників інспекцій)	Кількість коштів на утримання інспекцій з місцевого бюджету за минулий рік	Кількість здійснених рейдів та перевірок за минулий рік	Кількість складених протоколів за минулий рік	Загальний обсяг штрафів, які надійшли до відповідних бюджетів за результатами роботи інспекцій за минулий рік тис. грн.		одиниць	визначено комісіями суми відшкодувань збитків, тис. грн.	кошти, що надійшли до відповідного бюджету за результатами роботи комісій тис. грн.
Вінницька	525	17	286	381111,73	15887	1942	978,003	109	25	473,811	131,291
Волинська	129	3	8	1344	61	27	8,4	4	0	0	0
Дніпропетровська	908	8	41	3179,3	5573	371	109,18	28	22	309,62	140,54
Донецька	208	4	19	1290,2	1602	36	23,71	25	3	0	0
Житомирська	86	9	47	148063	1112	142	3,1	72	6	7,1	7,1
Закарпатська	1626	5	56	9549,3	1752	813	2366,3	64	25	7,99	7,99
Запорізька	40	7	14	3896,461	4027	103	77,786	2	1	36	36
Ів.-Франківська	569	4	123	35503	2852	1351	335,6	10	10	321,6	253,3
Київська	670	19	64	8048,95	5096	796	369,8	67	67	16,23	16,23
Кіровоградська	531	10	22	3854,8	1844	1499	239,3	12	7	37,8	28,6
Львівська	674	13	37	4869,7	4418	1255	2295,2	41	15	24	24
Миколаївська	729	7	25	2997,6	1938	2016	4863,566	56	44	23936	5763
Одеська	1211	9	34	209,1	1364	167	10356,21	74	25	4367,224	4367,224
Полтавська	517	2	9	97900	343	174	86,4	4	2	0,35	0,35
Рівненська	399	9	26	1884,7	1082	340	174,59	64	18	25,3	25,3
Сумська	575	5	14	6924,7	2208	1616	1190,78	26	6	7,82	5,78
Тернопільська	218	2	14	0	393	364	196,02	36	30	44,36	33,46
Харківська	362	11	51	3885,9	18835	36	5,44	22	3	0	0
Хмельницька	769	8	74	18480,78	1518	886	22339,075	39	7	8,032	6,732
Черкаська	818	6	46	14520,4	28171	803	187,84	19	5	4,76	0,34
Чернівецька	52	3	6	485	256	95	20,178	36	8	0	0
Чернігівська	285	6	63	8163,7	971	569	29,3	20	3	1,5	1,5
м. Київ	324	1	49	14355,55	3289	2394	634,455	1	0	0	0
Всього	12225	168	1128	770517,87	104592	17795	46890,233	831	332	29629,497	10848,737

Джерело: статистичні дані Міністерства розвитку громад та територій України

ДОДАТОК Б
ФІНАНСОВИЙ ПЛАН КП «РАВА-РУСЬКЕ БУДИНКОУПРАВЛІННЯ № 2»

Таблиця Б.1. – План доходів КП «Рава-Руське будинкоуправління № 2»

Статті надходжень	2024 р.				2025 р.									
	Всього план, тис. грн.	В т.ч. I кв.			Всього план,		I кв., план		II кв., план		III кв. план		IV кв. план	
		план, тис. грн.	факт, тис. грн.	% викон.	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Доходи (без ПДВ)	18695	4511	3744	83	19525,6	100	4676,6	24	4876,8	25	4910,9	25,2	5061,4	25,9
81.29 Ін. види діяльності з прибирання	12000	3000	2254,2	75,1	12000	100	3000	25	3000	25	3000	25	3000	25
36.00 Забір, очищення і постачання води	1454,7	312,6	284,2	90,9	1513,2	100	282,3	18,7	359,5	23,8	339	22,4	532,4	35,2
37.00 Каналізація, відведення й очищення стічних вод	2498,8	592,84	591,1	99,7	2757,4	100	649,5	23,6	717,6	26,0	723	26,2	667,3	24,2
38.11 Збирання безпечних відходів	2397,5	517,4	534,3	103,3	2487,9	100	547,8	22,0	616,7	24,8	662,2	26,6	661,2	26,6
81.10 Комплексне обслуговування об'єктів	181,0	45,24	45,4	100,4	181,08	100	45,27	25,0	45,27	25,0	45,27	25,0	45,27	25,0
96.03 Організація поховань і надання суміжних послуг	38,3	11,6	8,1	69,6	232,7	100	67,8	29,1	51,3	22,0	51,3	22,0	62,3	26,8
49.41 Вантажний автомобільний транспорт	20,5	4,3	2,7	62,6	252,6	100	58	23,0	63,3	25,1	64,3	25,5	67	26,5
82.99 Надання інших допоміжних комерційних послуг	103,9	26,8	24,5	91,6	100,7	100	25,9	25,7	23,1	22,9	25,8	25,6	25,9	25,7

Джерело: Розраховано автором на основі даних Рава-Руської міської ради